

46480

ačunica

za ponavljalne, oziroma za
kmetijsko - nadaljevalne šole.

Sestavil

Ljudevit Stiasny.

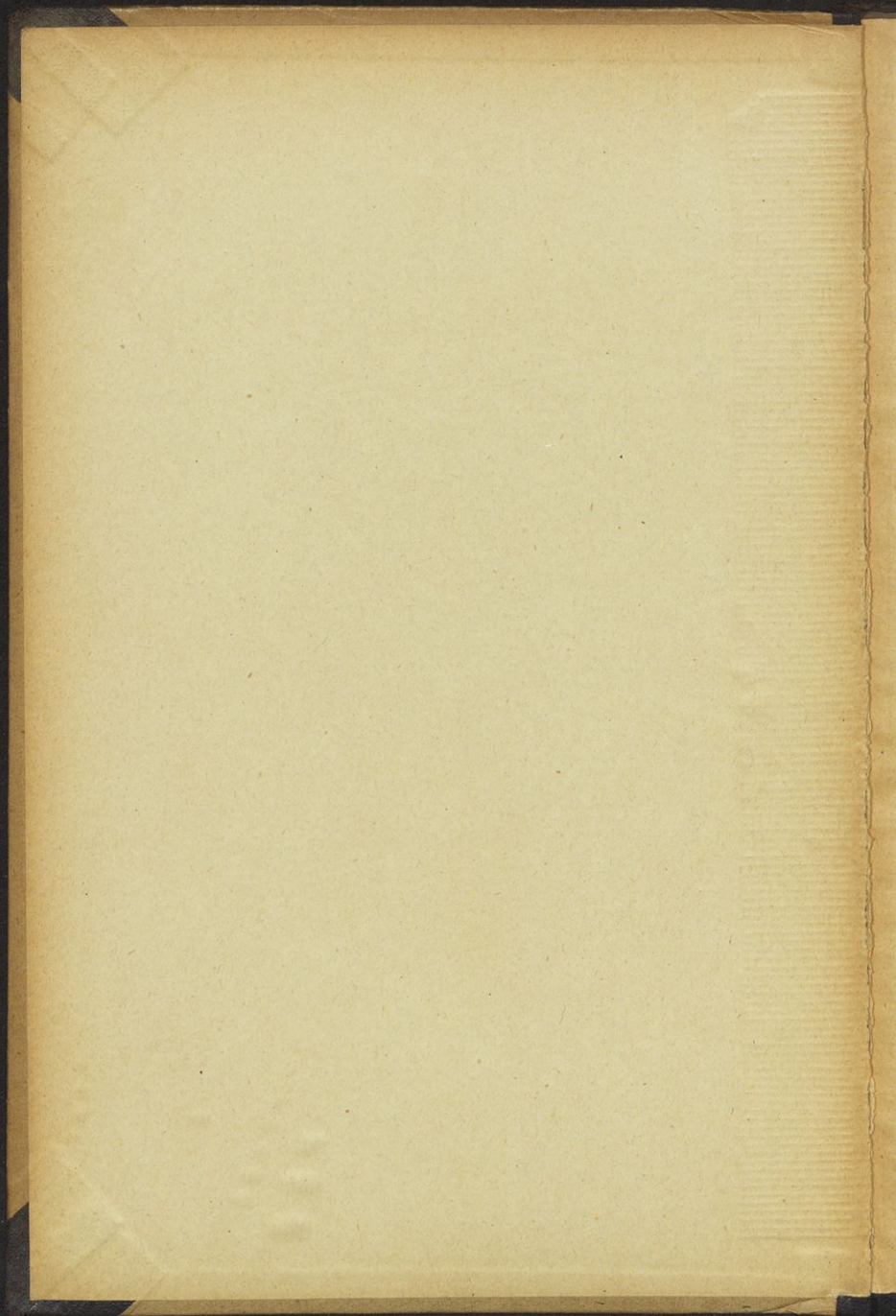
IV. neizpremenjena izdaja.

Cena vezani knjigi 90 h.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig.

Računica

za ponavljalne, oziroma za
kmetijsko - nadaljevalne šole.

Sestavil

Ljudevit Stiasny.

IV. neizpremenjena izdaja.

Cena vezani knjigi 90 vinarjev.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig.

1914.

46480

Šolske knjige, na svetlo dane v c. kr. zalogi šolskih knjig, se ne
smejo prodajati draže, nego je določeno na naslovnem listu.

Pridržujejo se vse pravice.

030049923

1. Cena ali denar.

*1. Kaj je draže, kaj ceneje:

Obleka iz bombaža ali iz volne?

Črevlji iz usnja, sukna ali lesa?

Streha iz desak, opeke, pločevine ali eternita?

Smrekov, bukov ali hrastov les?

Zlata, srebrna ali nikljasta ura?

(Najcenejše blago je večkrat najdražje. Dobro blago je „primeroma“ najcenejše.)

*2. Dne 1./2. 1909 se je kupilo v Krškem:

za 1 h: polo papirja, šivanko, žrebelj, slabše pero;

za 2 h: svečico, vžigalice, pletenko, kamenček, boljše pero, polo boljšega papirja, zvezek;

za 10 h: par klobasic, smodko, čokolado, naprstnik, poštno znamko, zvezek, risanko;

za 20 h: kozarec, l mleka, krožnik, vitel sukanca, milo, tinto, hlebček kruha;

za 1 K: kokoš, šipo, slabši nož, gnojne vile, slamnik, predpasnik, par nogavic, rokavice, robec, spodnje hlače, srajco za otroka;

za 2 K: srajco, dober nož, vrtnarske škarje, vrtnarsko žagico, jerbas, klobuk za dečke, predpasnik, 1 kg volne, 1 kg slanine;

za 5 K: boljši klobuk, dobro rjuho, par črevljev za otroke, stensko uro, suknjico za dečke, hlače, spodnje krilo, volnen robec, jopico;

za 10 K: klobuk za gospode, par črevljev, voz drv, obleko za ženske, zimski robec;

za 20 K: dobro uro, plašč, moško obleko, par škornjev, mizo, omaro;

za 50 K: boljšo obleko, boljšo uro, tele;

*) Računi, ki so zaznamovani tu in nadalje z zvezdico, so namenjeni pred vsem ustnemu računanju.

za 100 K: priprosto sobno opravo (mizo, stol, omaro in posteljo), šivalni stroj, priprosto sesalko za vodnjak, boljši plug, slamoreznico, $\frac{1}{2}$ letno tele, $\frac{3}{4}$ letenega prasiča.

a) Za katere reči ali živali je sedaj cena pri vas višja ali nižja?

b) Kaj se še lahko kupi sedaj pri vas ali na semnju za 1, 2, 5, 10, 20 h ali za 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 K?

*3. Tu imaš desetak. Pojdi menjat! Koliko kron (dvajsetic, desetic) boš prinesel?

(Prosim, menjajte desetak in mi dajte za eno krono drobiža!)

*4. Za pošiljatev do 5 kg iz Krškega v Ljubljano se plača na pošti 60 h poštne; koliko dobiš nazaj iz 1 K?

(Pošiljatev dobro zamotati! Na poštni spremnici in na pošiljativni natančen naslov!)

*5. Urar Čuden iz Ljubljane pošlje srebrno uro za 26 K 60 h, verižico za 6 K 72 h, a) koliko stane oboje, ako iznaša poština 60 h?

b) koliko dobiš nazaj na pošti iz petdesetaka, ko pošlješ denar?

(Poštno potrdilo dobro shrani!)

*6. Tvoja mati porabijo pri vsakem perilu za 50 h mila, za 10 h sode in za 2 h plavila; a) koliki so troški za eno perilo, ako perejo sami? b) koliki so troški za perilo v enem letu, ako perejo vsak drugi teden?

*7. Minka pomaga materi snažiti. Mati jo pošljejo kupit novo metlo za 46 h, smetiščnico za 70 h in cunjjo za 16 h; koliko dobi nazaj iz 2 K?

(Pomagaj svoji materi! Skrbi za snago!)

8. Tončka hodi na dnino in zasluži na dan po 1 K 20 h; koliko denarja dobi meseca januarja, ako odštejemo 4 nedelje in 2 praznika?

9. Gospodinja Zalokar pošilja v mesto gospé Prhavec po 2 l in gospé Ivanuš po 1 l mleka na dan; a) koliko dobi za mesec maj, ako je mleko po 20 h? b) koliko ji ostane, ako mora plačati nosilki mleka vsak mesec 1 K 20 h? c) koliko ji ostane za mleko v 1 letu, ko plača nosilko? d) koliko dobi gospodinja Zalokar za mleko v $\frac{1}{4}$ leta?

2. Potovanje po železnici.

Vozni red južne železnice za progo Ljubljana—Zidani Most in nazaj.

Brzovlak		Osební vlak		Postaje	Brzovlak		Osební vlak							
Čas odhoda		Čas odhoda			Čas odhoda		Čas odhoda							
12.10	9.53	3.13	12.20	4.57	7.15	6.30	Ljubljana ..	5.40	3.10	4.30	12.38	12.35	9.35	8.58
		3.24	12.31	5.08	7.26	6.41	Zalog.....			4.19	12.27	12.22	9.24	8.39
		3.33	12.40	5.17	7.36	6.51	Laze			4.10	12.18	12.11	9.14	8.29
		3.44	12.51	5.28	7.48	7.03	Kresnice ...			3.58	12.06	11.56	9.01	8.16
	12.12	3.56	1.01	5.40	7.59	7.14	Litija.....	5.10		3.48	11.56	11.44	8.51	8.05
		4.05	1.10	5.50	8.08	7.23	Sava			3.39	11.47	11.32	8.42	7.55
	12.30	4.16	1.21	6.03	8.20	7.34	Zagorje....	4.52		3.28	11.36	11.18	8.30	7.43
	12.36	4.23	1.28	6.11	8.28	7.41	Trbovlje ...	4.45		3.21	11.29	11.07	8.23	7.36
		4.33	1.37	6.19	8.38	7.51	Hrastnik ...			3.14	11.22	10.56	8.16	7.29
1.17	11.03	4.56	2.18	6.41	8.55	8.08	Zidani Most ♣	4.30	2.07	3.04	11.12	10.42	8.05	7.18

Vozni red južne železnice za progno Zidani Most—Zagreb in nazaj.

Osební vlak		Čas odhoda	Postaje	Čas odhoda	Osební vlak				
	Me- šaneč					Čas odhoda			
5.05	8.58	1.30	5.05	8.15	Zidani Most.....	6.08	10.46	4.06	12.36
5.37	9.34	1.57	5.34	8.56	Sevnica.....	5.33	10.19	3.39	12.09
5.57	10.01	2.17	5.53	9.23	Rajhenburg.....	5.06	10.00	3.18	11.47
6.07	10.36	2.25	6.03	9.38	Videm-Krško.....	4.54	9.50	3.10	11.39
6.25	10.49	2.56	6.22	10.05	Brežice.....	4.34	9.36	2.56	11.24
7.18	11.50	3.40	7.12	11.25	Zagreb.....	3.13	8.33	1.50	10.26

*1. Čitaj vozna reda! *a)* Izračuni, koliko časa rabi brzovlak (osebni vlak) iz Ljubljane v Zidani Most! *b)* iz Krškega v Ljubljano! *c)* iz Ljubljane v Zagreb!

*2. Trgovski potnik se pripelje zjutraj iz Ljubljane na Videm-Krško, a se odpelje že popoldne nazaj v Ljubljano; koliko časa je bil v Krškem?

*3. Ako se pelješ zjutraj s prvim vlakom iz Krškega, kdaj prideš v Ljubljano? Ako se hočeš vrniti še isti dan domov, kdaj se moraš odpeljati in koliko časa si lahko v Ljubljani?

*4. Mesar Hrastnik se pelje zjutraj s prvim vlakom iz Vidma v Zagreb na semenj. Kdaj se pripelje v Zagreb in koliko časa je v Zagrebu, ako se vrne s prvim popoldanskim vlakom?

*5. Tonček se pelje z drugim dopoldanskim vlakom iz Krškega v Ljubljano. V Zidanem Mostu mora izstopiti in čakati na drugi vlak; črez koliko minut odide drugi vlak?

*6. Minka se pelje z roditeljema iz Krškega v Ljubljano. Na cenovniku čita, da velja vozni listek III. razreda v Ljubljano 3 K 90 h; koliko denarja mora pripraviti oče?

(Ako se kam pelješ z vlakom, pripravi drobiž! Poglej na cenovnik, koliko velja vožnja v dotični kraj!)

*7. Ako se pelješ iz Zidanega Mosta v Ljubljano z brzovlakom, doplačaš 80 h; koliko velja vožnja iz Krškega v Ljubljano z brzovlakom? (Čas ie denar!)

3. Pri mesarju.

	Cena dne 1./2. 1909 v Krškem		Domača cena	
	K	h	K	h
1 kg govedine	1	20		
1 „ teletine	1	52		
1 „ svinjine	1	52		
1 „ koštrunovega mesa	—	96		
1 „ slanine	1	60		
1 „ gnjati ali plečeta	2	—		

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Prosim, dajte mi $\frac{3}{4}$ kg govedine! a) koliko plačaš? b) koliko dobiš nazaj, če plačaš s krono? c) kako bo štel mesar?

(Izračunaj vedno ceno in preštej dobro denar!)

*2. Koliko velja 1 kg govedine in koliko dobiš nazaj iz petaka?

*3. Koliko velja $\frac{1}{2}$ kg svinjine in koliko dobiš nazaj iz krone?

*4. Za Veliko noč kupi Erjavčeva žena pleče, ki je težko 4 kg 20 dkg; koliko mora plačati in koliko dobi nazaj iz desetaka?

*5. Koliko velja 4 kg koštrunovega mesa in koliko dobiš nazaj iz petaka?

*6. V sosednji vasi se naseli nov mesar, ki daje 1 kg govedine 8 h ceneje nego domači mesar. Gostilničarjeva žena potrebuje na mesec najmanj 15 kg govedine; koliko si prihrani v 1 mesecu, ako jemlje meso od novega mesarja?

(Varčna gospodinja kupi meso, kjer je ceneje, ako je iste vrednosti kakor drugod in se prepriča, da je vaga pravična.)

7. Pri Skalarjevih jedo vsako nedeljo in praznik meso. Skalarica prinese ob takih dneh po sv. maši po $\frac{3}{4}$ kg govedine; a) koliko plača vsakokrat? b) koliko iznašajo troški za meso na leto, ako računimo razen nedelj še 13 praznikov in bi se cena govedine med letom ne izpremenila?

8. Posestnik Gregorič potrebuje ob trgatvi za svoje delavce vsak dan 4 kg mesa; a) koliko plača za en teden, ako kupi govedino? b) koliko bi si prihranil v tednu, ako bi bili delavci zadovoljni s koštrunovim mesom?

9. Za semenj kupi gostilničar Jerman 15 $\frac{1}{2}$ kg govedine, 6 kg teletine in 3 $\frac{1}{2}$ kg svinjine; koliko mora plačati?

10. Kuharica vzame pri mesarju $\frac{1}{2}$ kg govedine, $\frac{3}{4}$ kg teletine in 1 $\frac{1}{2}$ kg vampov; koliko mora plačati, ako ji računi mesar vampe kg po 52 h?

11. a) Mizarjeva žena potrebuje vse leto 40 kg slanine. Jeseni poizveduje po ceni in izve, da stane v Krškem kg po 1 K 60 h; koliko bi morala dati v Krškem za 40 kg slanine?

b) Od varčne gospodinje pa izve mizarjeva žena, da se dobi koncem meseca v Zagrebu kg slanine po 1 K 30 h; koliko bi morala dati v Zagrebu za 40 kg slanine?

c) Ali se izplača mizarjevi ženi peljati se v Zagreb po slanino, ako velja vožnja iz Krškega v Zagreb in nazaj 2 K 60 h?

(Preden se preskrbiš s slanino, poizveduj, kje se dobi ceneja in boljša slanina.)

12. Črevljarjeva žena kupi jeseni samo 16 kg slanine, ki jo porabi do svečnice. Kupiti je morala še 24 kg; koliko mora plačati sedaj za slanino več, ako je cena slanine pri 1 kg poskočila za 12 h?

(Varčna gospodinja se preskrbi ob pravem času s slanino!)

13. Koštrunovo meso ima 27 %, govedina 26 %, teletina 25 % in svinjina 24 % redilnih snovi. Primeri redilne snovi s sedanjimi cenami!

(V vzhodnih narodih je najbolj priljubljeno in najdražje koštrunovo meso — pri nas pa šestokrat najraje drago plačujemo svinjino, ki ima najmanj redilnih snovi!)

14. 56 učencev ljudske šole v Zagorju naredi celodnevni majnikov izlet v Št. Jurij pod Kumom. S seboj vzamejo 8 kg 40 dkg govejega mesa; a) koliko dkg se je računilo na vsakega učenca? b) koliko se je plačalo za* meso, ako je veljal takrat 1 kg govedine 1 K 12 h?

15. 6. svečana je vzela župnikova kuharica $\frac{3}{4}$ kg govedine, $\frac{1}{2}$ kg teletine in 1 kg pljuč za 48 h; kako bi ji to vpisal danes mesar v odjemalno knjižico?

***16.** Mati kupijo za Veliko noč kozliča za 5 K 80 h. Pastirju, ki ga prinese, podarijo 20 h, Zorinovičevemu stricu pa dajo 60 h, da ga zakolje, odere in osnaži; koliko jih stane kozlič, ako dobé za kožico 1 K 60 h?

***17.** Sosedu odstopijo iz prijaznosti pol kozliča, koliko jim plača soseda?

***18.** Kozlič je tehtal 4 *kg* žive vage; za koliko so mati na dobičku, ako velja pri mesarju 1 *kg* kozličjega mesa 1 K 60 h?

***19.** Tončka prinese od mesarja 3 *kg* govedine. Materi se zdi vaga slaba, zato meso še enkrat pretehtajo. Na tehtnico vržejo 2 uteži po 1 *kg*, 1 utež po $\frac{1}{2}$ *kg*, 1 utež po 20 *dkg*, 1 utež po 10 *dkg* in 1 utež po 5 *dkg*. Je li vaga pravična?

(Dobra gospodinja ima v kuhinji tehtnico.)

***20.** Mati te pošljejo k mesarju, da kupiš za 4 K mesenih klobas. Dobiš 9 klobas, 4 h pa nazaj; po čem so klobase?

***21.** Za Božič sem vzel od Oroviča zajca za 2 K 40 h; koliko me je veljal zajec, ako sem dobil za kožo 30 h?

***22.** Mati pošljejo Anico po $2\frac{1}{2}$ *kg* mesa. Meso se je podražilo za 8 h pri *kg*; koliko denarja ima Anica premalo?

23. Načrtajmo si razpredelnico po vzorcu mesečne knjižice! Kako vpisuje mesar?

V to razpredelnico bodete zapisovali množino in ceno mesa, ki ga bodete kupili prihodnji mesec pri mesarju.

Koncem meseca:

Preglejte in preračunite posamezne postavke še enkrat!

Izračunite, koliko iznaša mesarjev račun?

Kako vam bode mesar potrdil račun, ko ste ga poravnali!

Primerjajte mesarjev račun tega meseca z računi prejšnjih mesecev! Kako gospodinjš?

4. V prodajalnici.

a) Živež in druge potrebsčine.

	Cene dne 1./2. 1909 v Krškem		Današnje cene	
	K	h	K	h
1 <i>kg</i> bele moke najcenejše	—	34		
1 " " " najdražje	—	42		
1 " koruzne moke	—	26		
1 " ajdove moke	—	44		
1 " zdroba (gresa)	—	42		
1 " ječmenčka	—	28		
1 " prosene kaše	—	28		
1 " riža, najnižja cena	—	28		
1 " " , najvišja cena	—	56		
1 " namiznega olja	1	12		
1 " sladkorja	—	80		
1 " kave, najnižja cena	2	40		
1 " " , najvišja cena	4	—		
1 zavitek cikoriije, najnižja cena	—	4		
1 " " , najvišja cena	—	44		
1 <i>kg</i> soli	—	24		
1 " masti	1	56		
1 " petroleja	—	32		
1 " mila	—	52		
1 " železa	—	34		

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Koliko velja sedaj $\frac{1}{4}$ *kg* kave?

*2. Koliko velja sedaj $\frac{1}{2}$ *kg* sladkorja?

*3. Koliko velja sedaj 9 *kg* ajdove moke?

*4. Koliko veljajo sedaj 3 *kg* najcenejše bele moke?

*5. Koliko veljata sedaj 2 *kg* najboljšega riža?

*6. Doma smo prali. Porabili smo 2 *kg* mila. Koliko je veljalo milo?

7. Koliko stane 1 vreča koruzne moke, ako je v vreči 18 kg moke?

*8. Kuharica kupi v prodajalnici za 92 h kave, za 60 h sladkorja in za 58 h moke; a) koliko mora plačati? b) koliko dobi nazaj iz 10 K?

*9. Mati: „Tončka! Tu imaš 5 K! Prinesi iz Murnikove prodajalnice $\frac{1}{4}$ kg najcenejše kave, $\frac{1}{2}$ kg sladkorja, 3 kg moke po 40 h, $\frac{1}{2}$ kg mila in 2 kg soli!

Tončka prinese nazaj iz prodajalnice samo 1 K 80 h. Doma izračuni mati in se prepriča, da je prinesla Tončka iz prodajalnice 10 h premalo. Koliko bi morala prinesiti Tončka nazaj denarja iz prodajalnice in za koliko se je glasil račun?

(Prepričaj se vedno, če je račun prav in če ie dal trgovec nazaj dovolj denarja!)

*10. Mati: „Kave nimam več, niti sladkorja. Milica! koliko potrebujem denarja za $\frac{1}{4}$ kg kave in $\frac{1}{2}$ kg sladkorja?“ Milica: „1 kg najcenejše kave je sedaj po ... K .. h, torej $\frac{1}{4}$ kg .. h; sladkor je sedaj po .. h, $\frac{1}{2}$ kg sladkorja .. h; torej $\frac{1}{4}$ kg kave in $\frac{1}{2}$ kg sladkorja velja ... K .. h!“

Mati: „Tu imaš 2 K; koliko prineseš nazaj?“

(Izračuni cene vedno doma in oškodovati te ne morejo drugi!)

11. „Dober dan, gospod Murnik!“ „S čim naj Vam postrežem?“

Mati: „1 $\frac{1}{2}$ kg sladkorja, 1 kg riža, 2 kg moke št. 1 in to steklenico petroleja!“ Trgovec: „1 $\frac{1}{2}$ kg sladkorja je 1 K 20 h, 2 kg moke je 84 h, riž 88 h in petrolej 56 h, skupaj torej .. K .. h“?

*12. Ako plačajo mati z 20 K; koliko dobé nazaj?

13. Cena sladkorja je padla pri kg od 84 h na 80 h. Ker se je bilo bati, da bo cena zopet višja, kupi kmetica Orel grudo (štok) sladkorja, ki tehta 9 kg 20 dkg; koliko mora plačati za sladkor?

14. Kmetica Hladnik ima le še 4 K 32 h. Rada bi pa kupila $\frac{1}{4}$ kg namiznega olja, 2 kg ječmenčka, 1 $\frac{1}{2}$ kg soli, 1 kg riža in 2 kg sladkorja. Ali zadostuje ta denar?

*15. 8 sveč v zavitku velja 72 h, trgovec pa prodaja posamezne po 10 h. Koliko velja 8 sveč, ako jih kupiš posamezno? Koliko draže kupiš na drobno?

(Kupi, če le mogoče, na „debelo“! Dobiš ceneje!)

*16. Oče pošljejo Miciko po 7 poštnih znamk po 10 h, 2 dopisnici po 5 h in 3 zalepke po 11 h; koliko denarja ji morajo dati?

*17. V prodajalnici kupiš 1 svetiljko za 1 K 20 h, 2 srpa po 68 h in 1 krtačo za 36 h; koliko moraš plačati?

*18. Kmet Andrejaš kupi v prodajalnici 1 korec za 1 K 10 h in 1 par vrvi za poveznice (štrange) za 96 h; koliko dobi nazaj iz 5 K?

19. Za nov plug se potrebuje 55 kg železa; koliko stane železo?

20. V okovanje novega voza kupi posestnik Erjavec v prodajalnici 156 kg železa; koliko je dal za železo?

b) Moška obleka.

	Cene dne 1./2. 1909 v Krškem				Današnje cene			
	Od		Do		Od		Do	
	K	h	K	h	K	h	K	h
1 m sukna	3	—	12	—				
1 m podloge	1	—	2	—				
1 bela srajca	2	40	4	80				
1 pisana srajca	2	—	3	20				
1 spodnje hlače	1	—	1	60				
1 žepni robec	—	24	—	60				
1 rokavice	—	60	1	20				
1 ovratnik	—	30	—	50				
1 ovratnica (kravata)	—	40	3	—				
1 klobuk	2	—	5	—				

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Mati kupijo svojemu sinu 12 žepnih robcev po 24 h; koliko dobe iz petaka?

2. Sosed da za sukno 22 K 82 h, za podlogo 9 K 90 h, krojaču plača 8 K 80 h; koliko ga velja obleka?

*3. Oče kupijo na semnju za starejšega sina 1 par škorenj za 16 K 20 h, za mlajšega sina 1 par črevljev za 7 K 40 h; koliko dobijo nazaj iz treh desetakov?

*4. Tone ima prihranjenih 10 K 50 h; rad bi si kupil tako obleko, kakor jo ima sosedov Tine; koliko si mora še prihraniti, ako velja Tinetova obleka 17 K 40 h?

*5. Gospodar Tonejec kupi usnja in naprosi črevljarja Mazgona, da mu pride delat na dom 8 parov črevljev. Pogodita se s črevljarjem, da mu računa od vsakega para 3 K 40 h; koliko mu mora plačati Tonejec? (Pogodbe se moramo držati natančno! Biti moramo mož-beseda!)

6. Krojač ti napravi obleko. Tvoj oče se pogodijo ž njim, da mu dajo za obleko 26 K. Krojač potrebuje $2\frac{1}{2}$ m blaga po 6 K 40 h; koliko je ostalo krojaču za podlogo, gumbe, sukanec in za delo?

7. Pastir Miha si prihrani 10 K. Prosi mater, naj mu kupijo za ta denar nogavic in robcev. Mati mu kupijo $\frac{1}{2}$ ducata nogavic in ducat robcev; koliko denarja prinesejo nazaj?

8. Hlapec Tone si kupi v prodajalnici $3\frac{1}{2}$ m raševine (ni lepo, a je zelo močno blago) po 5 K 20 h, za podlogo da 2 K 70 h; koliko je izdal?

9. Krojač Pečnik mu računi za gumbe, sukanec in za delo 5 K 70 h; koliko ga velja obleka?

10. Njegov tovariš Tine pa kupi na semnju narejeno obleko za 21 K; koliko je dal Tine za obleko manj nego Tone?

11. Ker je bila Tinetova obleka tudi lepša kakor Tonetova, mu oponaša, da ne zna kupovati oblek. Tone mu pa odgovori mirno: „Bodemo videli, katera obleka je bolj trpežna!“ In glej, dočim je nosil Tone svojo obleko poldrugo leto, izhajal je Tine s svojo le pol leta. Koliko bi veljale Tineta delavne obleke v poldrugem letu, ako bi kupoval enako malotrpežne obleke in za koliko je bil Tine na boljšem?

(Preskrbi si, osobito za delavnike, trpežno obleko!)

12. Predno vstopi sosedov Jože v službo za pastirja, kupijo mu oče obleko. Za obleko dado 28 K 50 h, za črevlje 8 K 60 h, a za klobuk 4 K 26 h; koliko jih velja obleka?

13. 12 parov nogavic velja 4 K 32 h. Mati kupijo za svojega sina 4 pare nogavic; koliko morajo plačati?

14. Kmet Hudovernik ima 3 sine. Vsak potrebuje novo obleko. Ko proda vola, gre h krojaču in si izbere blago po 4 K 50 h. Koliko m blaga je kupil, ako računi Hudovernik za najstarejšega sina $3\frac{1}{2}m$, za mlajšega $2\frac{1}{2}m$ in za najmlajšega $2m$ in koliko je dal za blago?

15. Gostilničar Gorjul prinese s trga za pastirjevo obleko $3m$ blaga po 4 K 80 h. Blago je povšeči tudi sosedu, zaraditega naroči potovki, da ji prinese $2m$ blaga. Koliko denarja je morala dati sosedu?

16. Za zimsko suknjo se potrebuje $2m$ 70 cm blaga. $1m$ blaga velja 6 K 40 h, za podlogo in drugo se računa 5 K 60 h; koliko računa krojač za delo, ako mora plačati stric za suknjo 30 K 48 h?

17. Krojač prinese obleko in sledeči račun:

Naj prejme Janez Kodrič

na Bučki.

1909		K	h
15. 1.	1 obleko napravil	8	50
20. 1.	1 suknjo obrnil	2	50
25. 1.	2 para hlač napravil	6	60
25. 1.	za podlogo i. dr.	3	10
	Skupaj	20	70

Na Raki, dne 25. 1. 1909.

Jernej Slak,
krojač.

(Preglej, če je račun prav! Kdo podpiše potrdilo? Potrdilo dobro spravi!)

c) Ženska obleka.

	Cene dne 1./2. 1909 v Krškem				Današnje cene			
	Od		Do		Od		Do	
	K	h	K	h	K	h	K	h
1 m platna (poluplatna)	—	70	1	—				
1 m kotenine	—	46	—	58				
1 m volnene tkanine .	2	—	6	—				
1 par nogavic	—	50	—	—				
1 predpasnik	1	60	4	—				
1 ducat gumbov . . .	—	20	—	—				
1 m trakov	—	6	—	20				
1 m podloge	—	30	—	70				
1 letne rokavice . . .	—	60	1	—				
1 zimske rokavice . .	—	80	1	20				
1 platnen robec . . .	—	70	—	—				
1 svilnat robec . . .	2	—	10	—				
1 par platnenih čevljev	2	—	2	80				

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Mati kupijo blaga za 5 K 40 h; koliko dobe iz 20 K?

*2. Županova hči si je dala narediti novo obleko. Za blago je dala 16 K 20 h, za podlogo, trakove in gumbe 3 K 20 h; koliko velja obleka, ako ji računji šivilja 7 K 20 h?

*3. Za navadno žensko srajco se potrebuje 2 m 50 cm platna; koliko se ga potrebuje za 6 srajce?

4. Ako se izbere platno po 86 h, koliko velja platno za 6 srajce?

5. Koliko veljajo narejene srajce, ako računa šivilja za delo vsake srajce 65 h?

*6. Krošnjar ponuja ducat nogavic za 8 K 40 h; koliko velja 1 par?

7. Trgovec Kralj je imel razprodajo. Mati porabijo to priliko ter nakupijo 9 m ostankov kotenine, za katero plačajo 3 K 96 h; koliko velja povprečno 1 m blaga?

(Ostanki se prodajajo ceneje. Preležano blago in ceno blago je pa dostikrat najdražje blago.)

8. Gospodinja Škrl kupi na semnju za svoje 3 hčere predpasnike po 2 K 10 h; koliko veljajo predpasniki?

9. Njena soseda Orehek kupi 4⁵ m kotenine po 80 h in 4⁵ m čipek po 12 h; koliko je izdala za predpasnike?

10. Koliko je izdala gospodinja Orehek manj nego njena soseda Škrl, oziroma koliko si je prihranila?

11. Minka zasluži 10 K. Svoji materi kupi za god predpasnik za 2 K 26 h in 10 m kotenine po 58 h; koliko denarja ji je ostalo?

12. Za eno srajco se potrebuje 2 m 50 cm platna; koliko izda Tončka, ako si kupi platna za 12 sraje in izbere platno po 90 h?

13. Gospa kupi v prodajalnici 5 m blaga po 1 K 40 h ter plača z desetakom; koliko dobi nazaj?

14. Gospodinja kupi dekli za novo leto ruto za 3 K, 2 para nogavic po 60 h, predpasnik za 1 K 20 h; koliko so vredna vsa darila?

15. Šivilja pošlje Tončko v prodajalnico po kos belega traku za 16 h, ducat gumbov za 22 h in za 10 h igel; koliko mora prinesti Tončka iz krone?

16. Pridna gospodinja stke doma 7 m 8 dm platna za brisalke. Kako dolge so brisalke, ako jih naredi 6 ter vsije pri vsaki v rob 5 cm?

(Domače platno je trpežnejše nego tovarniško!)

17. Ko se je bližala zima, pride krošnjarica z zimsko robo. Mati kupijo 3 platnene jopiče po 2 K 40 h, 5 parov nogavic po 64 h, 2 para rokavic po 60 h. Ako ji dajo 20 K, pa jim odšteje 7 K 38 h, v čigavo škodo se je zmotila?

18. Za par nogavic se rabi 5 predenc bombaževe preje; koliko velja bombaž, ako velja 1 predence 15 h?

19. Za krilo potrebuje Rezika 3 m čipek; koliko plača zanje, ako velja 1 m 34 h?

20. Žena: „Po čem so ti robci?“
 Trgovec: „Ducat po 5 K 40 h!“
 Žena: „Koliko bom dala za tri robce?“
 Trgovec: „.....?“

21. Škatlja bombaža z 8 klobčiči velja 3 K 20 h, za posamičen klobčič pa plačamo 46 h; koliko prištedi Marica, če kupi vso škatljo?

22. Primerjaj, kaj je lepše, kaj je cenejše!

Pri nas se oblačijo tudi kmetiška dekleta s tujo, raznobarvasto obleko, ki je ozaljšana z različnimi trakovi in čipkami. Na glavi nosijo šestokrat svilen robec. Na Hrvaškem pa je videti kmetiška dekleta še večinoma v narodni noši. Iz snežnobelega platna narejena obleka je okrašena z različnimi barvastimi okraski, ki so jih vpletla dekleta sama. Sama so stkala to platno, sama naredila obleko, sama vpletla razne cvetice itd. Najlepše na tej obleki je pa snažnost. Kaj je lepše, kaj je ceneje? —

5. Gospodarski računi.

a) Posestva.

1. Kmet Gorenjec umrje in zapusti svojim dedičem kmetijo, vredno 8600 K, opravo cenjeno 224 K, srebrno uro in verižico za 35 K, v gotovini 73 K 81 h, v posojilnični knjižici 1638 K 86 h; kolika je ostalina?

2. Hišni posestnik Kotnik proda hišo, na kateri ima 523 K dolga, za 1290 K; koliko mu ostane, ko poplača dolg?

3. Kmetiško posestvo se je na dražbi prodalo za 2056 K, vknjiženi so bili sledeči dolgovi: 860 K, 832 K, 398 K, 185 K, 148 K; kateri iznesek je ostal nepokrit?

4. Posestnik Margetič ima štiri travnike. Prvi meri 75 a, drugi 56 a, tretji 115 a in četrti 48 a; a) koliko merijo vsi travniki? b) koliko oralov merijo ti travniki? c) koliko merijo še travniki, ako proda četrti travnik?

5. Posestniku Stritarju pogori skedenj. Sosedje mu podaré lesa v vrednosti 250 K, svoj les ceni na 426 K, nova opeka za

streho ga velja 537 K, tesarji računajo 302 K; koliko je vreden skedenj?

6. Kralj postavi enovrsten kozo z 8 okni (štanti); koliko ga velja kozo, ako računamo eno okno s 16 latami po 6 m dolžine na 75 K?

7. Koliko stane soseda Jamnika dvovrsten kozo, ako računamo ob vsaki strani po tri okna iste višine in dolžine in cenimo okno na 250 K?

8. 80 a velik travnik se je prodal na Tirolskem za 2944 K; koliko se je dobilo za 1 a in koliko za 1 oral?

9. Njiva se da v najem za 65 K; kolika je njena vrednost, ako se računi ta vsota kot 4% obresti?

10. Juričičevo posestvo je cenjeno na 3550 K, vknjiženih je na njem pet izneskov namreč 250 K, 1260 K, 180 K, 450 K, 670 K; koliko iznaša Juričičevo premoženje?

11. Šolska občina kupi za novo šolsko poslopje in za šolski vrt 36 a velik prostor za 1200 K; koliko je plačala za 1 m²?

12. Kmet naredi nov hlev. Za kamenje, opeko, les in zidanje izda 980 K, tesarjem plača 110 K, kovaški izdelki so bili 36 K, drugi izdatki 72 K; koliko ga stane hlev?

13. Ko so gradili Št. Janško železnico, je prodal posestnik Kočevar podjetju, ki je gradilo železnico, 214 m² travnika, po katerem so gradili tir; koliko je dobil za ta kos travnika, ako so mu plačali m² po 32 h?

14. Za preložitve ceste je potreba, da proda posestnik Jeriha 195 m² njive; koliko dobi zanj, ako mu plačajo m² po 40 h?

15. Za zgradbo hiše je potreba 162 m² stavbenega prostora; koliko je veljal prostor, če se je plačal m² po 1 K 20 h?

(Stavbeni prostor je vedno dražji nego druga zemlja. Podražé ga razne okoliščine.)

16. Posestniku Blažonu so ob priliki zgradbe Št. Janške železnice ponujali za m² sveta 36 h. Ker se je pa branil, so mu

plačali končno vsled razlastitvenega zakona m^2 po 32 h; koliko je izgubil, ako je moral prodati 875 m^2 ?

(Za javne ceste in železnice mora vsak odstopiti svet po cenilni vrednosti. Čestokrat je torej pametneje, se poravnati takoj začetkoma.)

17. Posestnik Koleneč je kupil travnik za 1800 K. Pri uravnavi Mirne so odvzeli 102 m^2 travnika in mu plačali m^2 po 36 h; koliko je dobil za odvzeti del in koliko ga velja sedaj travnik?

18. Neki kmetovalec ima naslednja zemljišča: njiv 6 ha 58 a, vrta 8½ a, travnikov 3 ha 46 a in gozdov 8 ha 34 a, koliko meri njegovo posestvo?

19. Po očetovi smrti prevzame starejši sin posestvo. Ima štiri brate in sestre, ki jim mora izplačati po 1200 K dote; v katerem času jih bo odplačal, ako porabi vsako leto 600 K v to svrho?

20. Posestnik Jerič je kupil travnik za 4350 K, črez 4 leta ga je prodal za 5280 K; koliko je napravil dobička, ako odpade od istega 5 % za prepise in razna pota?

21. Posestvo meri 3 ha 68 a 80 m^2 , njiv je 1 ha 20 a 96 m^2 ; koliko merijo travniki?

22. Kmet Strgar ima 6 ha 55 a polja; koliko polja ima potem, ako poseka gozd, ki meri 1 ha 18 a in izpremeni prostor v njive?

(Gozd se sme izpremeniti v njivo ali travnik le z dovoljenjem okrajnega glavarstva.)

***23.** Na Bučki se proda 25 a njive za 480 K; koliko velja 1 ha njive?

24. Ako se dobi na Bučki za njive še enkrat toliko kakor za enako velik travnik, kolika je cena za 1 ha travnika in koliko velja ¾ ha travnika?

Cene za posestva v Št. Rupertu na Dolenjskem dne 1./3. 1909.

	Od	Do	Po-
	K	K	vprečno
			K
1 oral travnika, dobrega		2000	1500
" " srednjega		1200	1000
" " slabega		400	400
" " zanemarjenega		600	600
1 oral njive, dobre		1600	1300
" " srednje		1200	800
" " slabe		500	400
1 oral vinograda, prenovljenega, dobrega	4000	5000	4500
1 " " " slabšega	3000	4000	3500
1 " " s starimi še rodečimi trtami			800
1 oral vinograda, zapuščenega			200
1 oral hrastovega gozda, dobrega	2000	3000	
1 " " " slabega	600	1500	
1 oral smrekovega gozda, dobrega	1000	2000	
1 " " " slabega	500	1000	
1 oral bukovega gozda, dobrega	500	1000	
1 " " " slabega	250	500	
1 " vrta, sadnega		3000	
1 " " zelenjad		4000	
1 " " slabega		2000	
1 oral stavbenega prostora	2000	5000	
1 m ² " " 	0'5	1	

b) Obdelo-
A. Pridelek na

Imenovanje pridelka	Pridela se na 1 ha			
	zrnja		slame	
	od	do	od	do
	hl	hl	hl	hl
pšenica	12	35 ¹⁾	15	30
rž	8	30 ³⁾	16	50
ječmen	15	30 ⁵⁾	15	27
oves	12	40	10	40
turščica	20	50	25	50
proso	15	30	15	25
ajda	12 ⁷⁾	20	12	20
grah	10	18	15	30
leča	8	16	5	15
grašica	10	25	10	30
fižol (bob)	10	20	10	15
lan-seme			3 ⁸⁾	5 ^{5 9)}
lan-predivo			4 ¹⁰⁾	40
konoplja-seme			6	12 ¹¹⁾
konoplja-konopnina			4	12
krompir, v slabših				
razmerah			45	90
krompir, v boljših			100	150
krompir, v dobrih			200	250
pesa			300	600
korenje			150	350
zelje			150	250
repa			300	500
buča (pri mešani				
setvi)			40	80
domača štajerska				
detelja				
nemška (lucerna)				
detelja				
krmske zmesi			17	40
sena (in otave na				
travnih)			10 ¹⁵⁾	20
sena (in otave na				
travnih)			20 ¹⁶⁾	40
sena (in otave na				
travnih)			40 ¹⁷⁾	60

vanje.

1 ha na Kranjskem.

povprečno		Opomnje
zrnja	slame	
hl	q	
hl	q	
16	18 ²⁾	<p>1) Na navadnih kmetijskih posestvih na Kranjskem le 12—16 hl, v boljših razmerah in na dobri zemlji 16—35 hl.</p> <p>2) Na 100 kg zrnja pride povprečno 100 kg slame.</p> <p>3) V slabših razmerah 8—15, v boljših do 20, v dobrih do 30 hl.</p> <p>4) Na 100 kg zrnja pride povprečno 150 kg slame.</p> <p>5) Zelo različno.</p> <p>6) Na 100 kg zrnja pride povprečno 150 kg slame.</p> <p>7) Pridelek zelo različen in negotov.</p> <p>8) Za lan itd. je zabeležen ves pridelek v prejšnjem oddelku za slamo v q.</p> <p>9) Ako je lan redko posejan (v pridobitev semena) se pridobi 8—11 q.</p> <p>10) Ako je redko posejan 1·8—7·8 q.</p> <p>11) Tudi več.</p> <p>12) Pa tudi do 200 q.</p> <p>13) V dobrih letinah tudi 70—75 q suhe detelje. (Sveža detelja da 20 % suhe.)</p> <p>14) V ugodnih razmerah tudi 60—70 q (suhe).</p> <p>15) Na slabih travnikih, če se enkrat kosi.</p> <p>16) Na boljših travnikih, če se dvakrat kosi.</p> <p>17) Na prav dobrih travnikih, če se tri- ali štirikrat kosi.</p>
15	22 ⁴⁾	
18	18 ⁶⁾	
25	25	
25	30	
20	20	
15	20	
15	20	
12	10	
11	20	
15	12	
	6	
	5	
	8	
	8	
100		
400		
230		
200		
400		
	60	
	40 ¹³⁾	
	45 ¹⁴⁾	
	25	
	15	
	30	
	50	

B. Množina posetve.

	Z roko			S strojem	
	od	do	Povpreč- na	od	do
	hl	hl	hl	hl	hl
pšenica, zimska }	2	3	2'5	1'5	2
„ „, jara }					
rž, zimska }	1'8	3	2'5	1'6	2'2
„ „, jara }					
ječmen, dvovrsten }	2	3'2	2'5	1'3	2
„ „, štirivrsten }					
„ „, šestovrsten }					
„ „, zimski }					
oves	3	4	3'5	3	3'2
proso	0'3	0'4	0'35	0'2	0'3
turščica (se sadi pod motiko)	0'2	0'4	0'3	0'3	0'4
grah	1'5	2'5	2	1	2'5
leča	1	2'2	1'5	0'6	1'5
grašica	2	2'5	2'3	1'5	1'7
ajda	1	1'5	1'3	1'2	1'3
lan	2'2	4'1	3'5		
konoplja	3'2	4'1	3'5		
fižol	1'6	2'2	1'9		

C. Teža 1 hl.

	1 hl tehta kg		100 kg meri hl	
	od	do	od	do
pšenica	62	88	1'22	1'39
rž	59	80	1'25	1'69
ječmen	54	86	1'25	1'85
oves	38	77	1'30	2'63
turščica	70	87	1'15	1'43
proso	62	68	1'47	1'61
ajda	50	70	1'43	2
grah	77	81	1'23	1'3
leča	75	86	1'16	1'33
grašica	70	85	1'18	1'43
fižol (bob)	75	85	1'18	1'33

D. Kolikratno seme se pridelala?

Pšenice	8 do 10krat, navadno	8krat,
rži	8 " 12 " , "	10 " ,
ječmena	8 " 14 " , "	12 " ,
ovsa	8 " 12 " , "	11 " ,
turščice	12 " 50 " , "	35 " ,
prosa	10 " 20 " , "	15 " ,
ajde	0 " 15 " , "	10 " ,
graha	10 " 20 " , "	15 " ,
leče	10 " 20 " , "	15 " ,
fižola	10 " 20 " , "	15 " ,
krompirja	8 " 20 " , "	15 " .

*1. S senom naložen voz tehta 1032 kg, prazen voz 232 kg; koliko tehta seno?

*2. Na 1 ha njive računamo 25 hl pšeničnega semena; koliko bi ga rabili, če hočemo s pšenico posejati 35 ha?

*3. Posestnik Kerin je posejal 3 hl 25 l pšenice; a) koliko hl pšenice je pridelal, ako rodi pšenica osmero seme? b) koliko več je pridelal nego je vsejal?

*4. Na 1 ha se računa povprečno 25 kg deteljnega semena; a) koliko na 3 ha? b) koliko na njivo 62 a veliko? c) koliko na njivo 1 oral veliko?

5. Kmet Jugovec pridelal 967 q ovsal; koliko q ga lahko proda, ako ga potrebuje za konje 398 q in za seme 89 q?

6. Posestnik Kladva je vsejal 65 l ajde. Pridelal je 7 hl 80 l. Kolikokratno seme je pridelal?

*7. Kmet Jerin pridelal 32 hl ovsal, $\frac{1}{8}$ ga prihrani za seme, $\frac{1}{4}$ ga proda, kar ostane, ga porabi za dom. a) Koliko hl ovsal vseje? b) koliko hl ga proda? c) koliko ga porabi za dom?

8. Posestnik Lotrič je vsejal 120 l ajde; koliko je iznašal pridelek, ako je pridelal 14kratno seme?

9. Koliko ovsal vseje posestnik Prijatelj, ako poseje 35 ha in se vzame na 1 ha 35 hl?

10. Koliko repnega semena se vzame za 82 a veliko njivo, a) ako se računl na 1 ha 2 kg repnega semena? b) koliko bo pridelal repe, ako računimo na ha 180 q?

11. Kmet Juvančič poseje 87 a veliko njivo z deteljo; koliko potrebuje semena, ako računimo na ha 28 kg?

***12.** V preteklem letu je pokosilo Trtnikove travnike 8 koscev v 3 dneh. Letos pa je dobil le 6 koscev; v koliko dneh so mu pokosili travnike?

13. Kmet Križaj poseje 45 kg rži in nažanje 360 kg; kolikratno seme je pridelal?

14. Vsak a njive gnojimo s 3 q gnoja. Koliko se ga potrebuje za 72 a veliko njivo in kolikrat peljejo oče gnoj na njivo, ako nalože na voz 6 q gnoja?

15. Krava daje povprečno na leto 117 q gnoja; koliko q gnoja dobimo od 4 krav in koliko voz gnoja po 6 q je to?

16. Krt koristi poljedelcem z zatiranjem črvov, ličink in osobito ogrcev vsak dan povprečno 3 h; koliko vsako leto?

17. Veliki čuk pokonča vsako leto okoli 3000 miši; koliko koristi prinaša kmetovalcem, ako se računi škoda ene miši na 4 K?

18. Taščica požre vsako uro 600 muh i. t. d.; koliko žuželk požre v pol leta, ako se računi mesec na 30 dni in ako leta vsak dan 10 ur?

19. Posestnik Kralj je vsejal na dve enako veliki in pognojene parceli enoliko pšenice in sicer na prvo parcelo debelo, a na drugo parcelo drobno zrnje. Žetev je bila sledeča:

Na prvi parceli:

težkega zrnja . . .	412 kg
lahkega zrnja . . .	46 „
slame	562 „
plev	232 „

Na drugi parceli:

težkega zrnja . . .	328 kg
lahkega zrnja . . .	40 „
slame	512 „
plev	204 „

a) kolika je bila teža žetve na vsaki parceli? b) za koliko je bila teža žetve iz debelega zrnja večja?

(Uporabi za setev le najlepša semena!)

***20.** Kosci se ponudijo kmetu, da mu pokose travnik za 30 K. Kaj bo storil kmet, ako ve, da mu 8 koscev z dnevno plačo 3 K 20 h pokosi ta travnik?

21. Posestnik ima oddati 1200 kg krompirja v vrečah po 80 kg; koliko vreč potrebuje za to?

22. Na 1 ha se poseje $2\frac{1}{2}$ hl pšenice, koliko pšenice se potrebuje za $1\frac{1}{2}$ orala veliko njivo?

23. Kmetič Zoran je na $\frac{1}{2}$ oralu njive pridelal 7 hl prosa. Ali je bila žetev dobra, ako se na 1 ha pridelala povprečno 20 hl prosa?

24. Koliko semena nemške detelje (lucerne) se potrebuje za $1\frac{1}{4}$ orala njive, ako se za posetev 1 ha računni 25 kg?

c) Dohodki in izdatki.

Cene deželnih pridelkov:

	Cene dne 31./1. 1909 v Ljubljani za 100 kg				Današnje cene			
	Od		Do		Od		Do	
	K	h	K	h	K	h	K	h
Pšenica	25	50	26	.				
Rž	18							
Ječmen	17							
Oves	19							
Ajda siva	16							
Ajda črna	18							
Proso rumeno	16							
Proso belo	18		18	50				
Turščica stara	19							
Turščica nova	16	50	17					
Seno	10							
Slama	9							
Domača detelja neo- čiščena	120		130					
Nemška detelja					
Gorenjska repa	90		95					
Laneno seme ali ozimno	27		28					
Konopno seme	26		26	50				
Kuminovo seme	76		80					
Fižol:								
Rdeči ribničan	26		26	50				
Rdeči hrvat	25		25	50				
Prepeličar	28		28	50				
Mandalon	20		21					

Izpremeni cene po zadnjem „Kmetovalcu“!

*1. Kmet proda za 426 K žita in za 362 K sena, koliko je iztržil?

2. Gospodar da v najem tri njive: prvo za 46 K, drugo za 52 K, tretjo za 26 K; koliko dobi najemščine?

3. Kmet je bil dolžan 336 K, dal je na račun 8 *q* pšenice po 24 K 50 h in 7 *q* ječmena po 17 K; koliko je ostal dolžan?

4. Posestnik plača 25 K 46 h davka, 9 K 72 h zararovalnine in 23 K 46 h obresti v posojilnici; koliko je teh izdatkov na leto?

5. Ako velja 1 *q* slame 8 K 50 h; koliko se dobi za voz slame, ki tehta 9⁵ *q*?

6. Na nekem semnju so prodajali 100 *kg* pšenice po 25 K 50 h; 25 K 80 h, 26 K; kolika je bila povprečna cena?

7. Na semnju v Ljubljani so začetkom leta 1909 plačevali 100 *kg* stare turščice po 18 K, 18 K 20 h, 18 K 40 h in 18 K 50 h; katera je bila povprečna cena?

8. Od ene krave se dobi na mesec 3⁵ *hl* gnojnice. a) Koliko škode ima na leto gospodar, ki pusti, da se gnojnica odceja, namesto da bi jo odpeljal v gnojnično jamo, in se računa 1 *hl* gnojnice 70 h? b) Na koliko smemo ceniti gnojnico od 8 glav živine za 1 leto?

9. Kmet Jeriha ima za leto 1908 plačati 30 K 40 h zemljiškega davka; koliko davka mora plačati, ako iznašajo občinske, okrajne in deželne doklade za njegovo vas za to leto 110 %?

*10. Po toči, ki mu je uničila skoro vse pridelke, mu odpišejo 50 %; za koliko so mu znižali davke?

11. Črevljar Tomc je vzel njivo v najem. Najemnine je plačal 25 K, gnojenje je bilo vredno 12 K, oratarju, ki mu je zoral, posejal in povlačil, je zato naredil škornje v vrednosti 9 K. Seme, mlatiči in drugo stane 16 K. Zraslo je 6 *hl* 50 *l* pšenice. Ima li dobiček ali izgubo?

12. Koliko velja sedaj 9 *q* pšenice?

13. Žetev na nekem posestvu je iznašala: 30 *q* pšenice 41 *q* rži, 27 *q* ječmena in 18 *q* ovsaa; kolika je vrednost v denarju vse žetve po sedanjih cenah?

14. Kmet Repovž v Izlakah ima 75 *q* krompirja. Doma ga kapuje kupec po 6 K 25 h; koliko bi dobil zanj doma?

15. Kmet Repovž pa izve, da plačuje bratovska skladnica v Toplicah *q* krompirja po 7 K; koliko bi dobil za krompir v Toplicah?

16. Ali se izplača peljati kmetu Repovžu krompir v Toplice, ako mora krompir trikrat peljati in računi vsako vožnjo 2 K?

17. Gospodar Čerin v Malem Podlogu ima 56 *q* pšenice, ki bi jo doma lahko prodal po 25 K. Ako jo pelje prekupcu v Brežice, dobi za *q* 25 K 80 h. Ali se mu izplača to, ako bi moral od dvovprežnega voza, na katerega naloži 14 *q*, plačati 9 K in bi imel še drugih troškov 5 K 40 h?

18. Kmet bi lahko prodal meseca januarja 72 *q* ovsa po 19 K. Ker se mu je pa zdela cena prenizka, pustil je oves ležati do začetka junija, v katerem času je izgubil oves 3 % vse teže s tem, da se je osušil; koliko je tehtal potem oves?

19. Koliko je izgubil s tem, da je odlašal, ker je moral prodati oves 1 *q* po 18 K 70 h?

20. Kmet ima za fižol dve ponudbi: *hl* po 25 K in *q* po 31 K; za katero ponudbo se bo odločil, ako tehta 1 *hl* njegovega fižola 80 *kg*?

21. 1 *q* prosa velja 19 K; koliko 1 *hl*, ako tehta 1 *hl* prosa 68 *kg*?

22. 1 *q* ječmena velja 17⁵⁰ K; koliko 1 *hl*, ako tehta 1 *hl* ječmena 64 *kg*.

23. Jeseni je prodal kmet 20 *hl* rži po 14 K 40 h, čez mesec dni pa je bila rž po 15 K 20 h; koliko bi bil dobil za rž več čez mesec dni?

24. Kmet bi rad prodal 16 *hl* ovsa; koliko dobi zanj, ako je *q* po 18 K 50 h in tehta 1 *hl* 48 *kg*?

25. Vaški črevljnar ima v najemu $\frac{1}{2}$ orala njive za letnih 48 K. Lani je posadil na to njivo 4 *q* krompirja in ga pridelal 52 *q*. Plačal je za gnoj in oranje 31 K, za saditev 5 K 80 h, za osipavanje in okopavanje 9 K 70 h, za izkopavanje 7 K 50 h, za vožnjo na dom 3 K 20 h; a) koliko je imel troškov? b) koliko je pridobil, ako velja v vasi 1 *q* krompirja 4 K 20 h?

26. Trgovec ponuja kmetu za 35 *hl* turščice 480 K, drugi pa jo kupuje 1 *q* po 18 K; kateremu jo bo prodal, ako tehta 1 *hl* 74 *kg*?

27. Kmetič potrebuje 100 K, zato hoče prodati nekaj turščice. Trgovec jo plačuje *q* po 18 K. Kmetič stehta doma 1 *l* turščice in najde, da tehta 1 *l* 74 *dkg* (1 *hl* = 74 *kg*); koliko *hl* je mora oddati, da dobi potrebno vsoto?

d) Posli.

***1.** Delavec zasluži na teden 10 K 80 h, koliko v 3, 7, 15 tednih?

2. Dekla se je uдинjala za 175 K, med letom pa je vzela 3 K 60 h, 10 K 50 h, 25 K in 17 K 70 h; koliko dobi še o Božiču?

***3.** Neka dekla dobi na leto 132 K, čez pet mesecev pa je zbolela; koliko je dobila denarja?

4. Dekla služi na mesec 14 K. Med letom je prejela 38 K 50 h; koliko ima še dobiti koncem leta?

5. Pri kmetu Jeriču sta delala dva dninarja, prvi 14 dni, drugi 27 dni; koliko je plačal obema, ako je plačal vsako dnino po 1 K 80 h?

6. Koliko stane hlapec na leto, ki ima na mesec po 23 K in se njegova hrana računi na dan po 82 h?

7. Dekla se uдинja za letnih 132 K in o Božiču par črevljev za 9 K 60 h. Koliko stane posestnika dekla, ako se hrana računi na dan po 42 h?

***8.** Kmet Oražen ima hlapca in deklo. Hlapcu da na leto 240 K, dekli pa 120 K, za obleko je izdal ob novem letu 34 K; koliko je izdal za posle?

9. Koliko ga veljajo posli, ako se računa za hrano za vsako osebo na dan po 60 h?

10. Veleposestnik ima oženjenega hlapca, ki ima 648 K plačila, prosto stanovanje v vrednosti 108 K, $\frac{1}{4}$ *ha* njive, ki se lahko odda v najem za 18 K, in prosto krmo za 1 kozo in 1 prasiča v vrednosti 108 K; koliko ga stane hlapec?

***11.** Tesar A. Biček je zaslužil na leto 842 K. Pri neki stavbi si je poškodoval nogo tako, da je omrtvela ter je deloma onemogel. Ker mu mora zavarovalnica plačati $\frac{1}{3}$ letnega zaslužka, koliko dobi zavarovalnine?

***12.** Dninar Peternel je umrl vsled nezgode v gozdu pri sekanju. Zapustil je ženo s petimi nepreskrbljenimi otroki. Ker pri nas posli niso zavarovani, je dobivala njegova vdova na mesec 8 K miloščine; koliko je dobila na leto?

13. V tovarnah so pri nas vsi delavci zavarovani proti nezgodam in proti bolezni, zato tovarne lažje dobivajo delavce kakor poljedelci. Za časa bolezni dobi delavec 60 % dne, brezplačno zdravniško pomoč in prosta zdravila. Koliko odškodnine je dobil iz bolniške blagajne delavec J. Dežman, ako ni mogel delati od 15. maja do 8. junija in iznaša dnina 2 K 50 h?

(Da poljedelci pri nas ponekod tako težko dobé posle, je vzrok ta, da pri nas niso posli zavarovani proti nezgodam in proti bolezni.)

14. V Nemčiji zavarujejo posle proti nezgodam in proti bolezni, kakor so pri nas zavarovani delavci v tovarnah in rokodelski pomagači. Pri nakladanju sena pade hlapec na pod in se poškoduje tako, da mora 8 tednov v bolnico in da še 4 tedne ne more delati. Koliko dobi iz bolniške blagajne, ako mu morajo plačati za vsak dan $\frac{1}{2}$ krajevne dne, ki je iznašala 2 K 16 h?

***15.** V Nemčiji uživa vsak nad 70 let star posel, ki je bil vsaj 1200 tednov zavarovan, starostno podpora. Od države dobi namreč letnih 60 K, od zavarovalnice pa v najvišjem iznesku 216 K; koliko iznaša starostna podpora?

(S starostno podporo ne podpiramo samo onemoglih poslov, temveč skrbimo tudi za dobre posle.)

Kdor služi, naj bo zvest, priden, vesten in snažen. Kdor potrebuje posle, postopa naj ž njimi ljubeznivo in naj jim daje dober zgled.

16. Hlapec ima na leto razen proste hrane in stanovanja 240 K letne plače. Za obleko in druge potrebščine potroši 100 K; a) koliko prihrani v enem letu? b) koliko časa mora služiti, da prihrani 1000 K?

17. Gospodar Varčnik izplača o Božiču svojo služinčad, hlapca in dve dekli. Hlapec je uslužben za mesečnih 18 K in dobi koncem leta sukнено obleko (27 K); velika dekla za mesečnih 14 K, mala dekla pa za letnih 90 K, 2 para čišmov po 10 K in koteninasto obleko za 12 K. Hlapec je med letom že prejel 165 K, velika dekla 120 K, mala dekla pa 66 K in 1 par čišmov; a) koliko ima gospodar vsakemu izplačati? b) koliko vsem skupaj? c) koliko ga stane na leto služinčad, ako računa hrano za osebo le 60 h na dan?

***18.** Gospodar ima za 14 dnevno delo 4 zidarskim pomočnikom izplačati po 2 K 30 h, zidarskemu mojstru pa po 3 K 90 h; koliko mora izplačati?

19. Veliko njivo opleve 6 plevic v 5 dneh; koliko plevic v 3 dneh?

20. Za izrezanje jarka so zaslužili 3 delavci 34 K 50 h, prvi delavec je delal 6 dni, drugi 5 dni, tretji 4 dni; koliko dobi vsak?

21. Trije vozniki so prevzeli izvažanje smrek iz gozda za 385 K; A je dal 2 para konj za 8 dni, B 1 par konj za 12 dni in C 1 par konj za 7 dni; koliko je vsak zaslužil?

e) Kupovanje in izboljšanje travnikov.

Cene: Dne 1. 3. 1909 so cenili v dolini okrog Št. Ruperta 1 oral boljšega travnika na 1500 K do 2000 K, 1 oral zanemarjenega travnika na 600 K; koliko cenijo pri vas 1 oral boljšega travnika in 1 oral zanemarjenega travnika?

1. Kmet Klinar si je prihranil s pridnostjo in varčnostjo nekoliko denarja. Rad bi kupil Mežanov travnik. Poizve pri sodišču natančno iz zemljiške knjige, da meri travnik 1 ha 20 a (torej malo več nego dva orala). Od Mežanovih sosedov pa poizve, da donáša zanemarjeni in močvirnati travnik povprečno vsako leto le dva voza sena in en voz otave, ter da se seno ne proda nad 4 K 80 h in otava ne nad 3 K 60 h. „Sena bo torej povprečno vsako leto 20 q, a otave 10 q“, si misli Klinar. Na to pa izračuni, koliko se dobi za seno in za otavo. a) Koliko se dobi za seno? b) koliko se dobi za otavo? c) koliko za seno in za otavo?

2. Ko izračuni ceno sena in otave, izračuni tudi troške, ki jih povzročuje košnja travnika. Koscev je bilo treba treh, a za druga dela 12 dnin. Kosce računimo na dan s hrano po 3 K, druge dnine pa po 1 K 80 h; a) koliko iznašajo troški za kosce in za druge dnine? b) koliko iznašajo vsi troški pri košnji sena, ako se računni za vožnjo sena 6 K? c) koliko iznašajo troški pri košnji otave, ako se računni $\frac{3}{4}$ troškov od košnje sena? d) koliko iznašajo vsi troški, ako se računni za čiščenje travnika in za davke 5 K?

3. Seno in otava se proda torej vsako leto za .. K, a troški iznašajo .. K .. h; koliko donša travnik vsako leto čistega dobička?

4. Koliko je vreden travnik, ako se ceni čisti dohodek kot 5 % obresti.

(Ako so ti znane obresti, poiščeš glavnico, ako izračunaš najprej 1 %. Ko pa imaš 1 %, je lahko izračunati 100 % ali glavnico.)

Kmet Klinar je torej dobro vedel, da je travnik vreden le .. K in da ne sme licitirati nad to vsoto.

(Preden kupiš njivo ali travnik, uveri se vedno, koliko je vreden. V nekaterih krajih je dandanes zemlja predraga in marsikdo, ki ne plača takoj, ne more obdržati pridobljene zemlje, temveč jo mora zopet prodati v veliko izgubo.)

5. Na dražbi je kupil kmet Klinar travnik za 1015 K. Takoj se loti izboljševanja in sicer v prvi vrsti osušenja travnika. Razna dela pri napravi primernih odtočnih jarkov ga veljajo, ker je delal največ sam, le 125 K. Koliko ga je veljal travnik, ko ga je dobro osušil?

6. Treba pa je bilo travnik izboljšati, zaraditega kupi 60 kg kajnita q po 5 K 80 h in 500 kg Tomasove žlindre q po 7 K 80 h; koliko ga velja gnojilo?

7. Troški za dela pri gnojenju, za čiščenje travnika in za davek so iznašali 20 K, pri košnji sena in otave 86 K. Koliko so iznašali vsi troški z gnojilom?

8. Pridelal pa je sedaj 4 dobre voze sena (ali 40 q) in dva voza otave (ali 20 q); a) koliko je bilo vredno seno in otava, ako se računni q sena 5 K a 1 q otave 4 K? b) kolik je bil sedaj čisti dohodek tega travnika, ako računimo za vožnjo, za čiščenje in za davek 18 K?

9. Koliko jo vreden ta travnik, ako se ceni čisti dohodek kot 5 % obresti?

(V resnici je še nekoliko več vreden, ker par let ne bo treba gnojiti z umetnimi gnojili.)

10. Za koliko je bil dohodek travnika večji od prejšnjega leta?

11. Koliko je pridobil posetnik Klinar na ceni travnika v 1 letu?

6. Gospodinjski računi.

	Cene dne 17./2. 1908 v Višnji Gori		Današnje cene	
	K	h	K	h
	1 l mleka	—	16	
1 jajce	—	6		
1 kg sirovega masla	2	20		
1 kg masla	2	40		
1 pišče	1	—		
1 kokoš	1	30		
1 race	1	40		
1 puran	5	—		

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Koliko dobé sedaj mati na trgu za 21 jajec?

*2. Koliko dobiš sedaj za $1\frac{1}{2}$ kg masla?

*3. a) Koliko iztrži gospodinja Mihovka sedaj za 21 jajec in za $1\frac{1}{2}$ kg masla? b) koliko denarja prinese domov, ako zakupi v prodajalnici 2 K 55 h? c) koliko denarja bi imela v enem letu, ako bi prinesla povprečno vsak teden toliko denarja domov?

*4. Koliko dobiš sedaj za dve kokoši?

*5. Koliko dobiš sedaj za tri race?

6. Sosea Lukeževka nosi perutnino na mesečni semenj v Rudolfovo. Za kokoši dobi 2 K 50 h, za race pa 4 K 20 h; a) koliko iztrži? b) koliko na leto? c) koliko ji je ostalo, ako kupi v prodajalnici, kjer je bila razprodaja, za 3 K 72 h blaga?

(Ceno blago ni vsekdar najboljše blago. Ceno in slabo blago je drago blago.)

7. Koliko je imela gospodinja Namorževa en teden dohodkov in troškov?

Dohodki:

a) Od prejšnjega tedna ji je ostalo	5 K 16 h
b) V ponedeljek proda kokošarju iz Žaline 20 jajec in 5 piščet, za jajca in piščeta dobi	„ .. „
c) V petek proda sosedi Brčanovi $\frac{1}{2}$ kg masla	„ .. „
d) V soboto dobi za ves teden plačano mleko. Gospodinja Čerov ji plača 24 l, gospa Klančnik 28 l, za mleko dobi torej	„ .. „
Dohodkov je imela torej ves teden .. K .. h	

Troški:

a) V nedeljo kupi $\frac{3}{4}$ kg mesa, kg po 1 K 20 h	K .. h
b) V ponedeljek kupi specerijskega blaga za	4 „ 74 „
c) V sredo da šivilji za obleko 4 K 70 h in črevljarju	„ .. „
za popravo obuval 3 K; plačala je obema	„ .. „
d) V četrtek kupi 5 kg pšenične moke po 36 h	„ .. „
Troškov je imela ves teden K .. h	

a) Koliko denarja ji je ostalo koncem tedna?

b) Koliko denarja je prihranila ves teden?

(Vsaka gospodinja naj izračuni koncem tedna, koliko je prihranila. Premisli pa naj tudi, kako bi prihranila lahko več. Kupuje naj torej le to, kar res potrebuje.)

*8. Dekli Naglič je zvišala soseda mesečno plačo od 16 K na 18 K; koliko dobi sedaj več na leto?

9. Kuharici Jerič so obljubili 240 K letne plače in obleko. Ker pa je izstopila čez 4 mesece iz službe, ji da gospodinja razen obleke še 64 K; kako drago ji je zaračunala obleko?

10. Gospodinja Petruška proda vsak dan povprečno 3 l mleka po 20 h; koliko dobi za mleko meseca majnika?

11. Gospodinja Petruška kupi iz teh dohodkov vsak mesec 3 kg sladkorja po 80 h in $1\frac{1}{2}$ kg kave po 2 K 40 h; a) koliko da

za sladkor in kavo? b) koliko ostane gospodinji Petruški vsak mesec za druge stvari?

12. Kmetica nese na trg 8 l fižola, 6 l ječmena in 3 l kaše; koliko iztrži za vse?

13. Gospodinja Kalinka uporablja za okisovanje jedil le vinski ali sadni kis. Ker je bilo v letu 1908. veliko jabolk, napravila je sadni kis. Kisa potrebuje za vse leto 168 l; koliko *q* jabolk so stolkli, ako da 1 *q* jabolk 56 l kisa?

14. Gospodinja potroši na teden 7 l mleka po nepotrebem. Koliko bi dobila koncem leta v mlekarni za mleko, ako bi ji zaračunili mleko po 12 h?

15. Mati spekó 8 hlebov kruha; koliko velja povprečno 1 hleb, ako se porabi 10 *kg* moke po 32 h in se računi za drva in delo 80 h?

16. Mati porabijo za češpljeve cmoke $\frac{1}{2}$ *kg* moke, 1 *kg* krompirja za 8 h, za 10 h sladkorja, 1 jajce za 5 h, $\frac{1}{2}$ *kg* češpelj za 12 h, za 10 h žemelj in za 20 h masla; koliko so veljali cmoki?

17. Mati naredo pustni vtorek 60 krapov. Za to so potrebovali: 1 *kg* moke za 36 h, $\frac{1}{4}$ *kg* sirovega masla, 8 jajec, $\frac{1}{4}$ *kg* sladkorja, za 40 h vkuhanih marelic in za 6 h drož; koliko velja 1 krap, ako računijo drva in delo 75 h?

18. Šivalni stroj velja pri gotovem plačilu 105 K, na obroke v enem letu se pa plača po 2 K 50 h na teden; za koliko je cenejši pri gotovem plačilu?

19. Meseca novembra je veljalo v Krškem 1 jajce 7 h, v Gorici pa 12 h. Gospa Rozman nakupi v krški okolici 82 jajec in jih pošlje svoji hčeri v Gorico. Ali se je izplačala pošiljatev, ako je iznašala poština 72 h, zaboj pa 30 h?

20. Gospodinja Stroj pazi zelo na to, da se na večer svetiljka ne prižge poprej, nego jo res potrebujejo. Zato je vsak dan potrebovala mesto 1 l petroleja le $\frac{3}{4}$ l; koliko prihrani v eni zimi,

ako so potrebovali svetiljko 28 tednov in se računl 1 l petroleja po 32 h?

21. Pri Mejaču velja $\frac{1}{4}$ kg kave 65 h, vrečica s 5 kg iste kave pa 12 K; koliko prihrani gospodinja Erjavec, ki kupi vedno 5 kg kave skupaj?

22. Gospa Metelko ima rada dobro kavo. Da pa kava ne velja preveč, jo naroči iz Trsta, kjer velja 1 kg fine kave 3 K 60 h, oziroma če se vzame vsaj 5 kg, le 3 K 40 h; koliko jo stane vrečica s 5 kg kave, ako je poštnine 72 h?

***23.** Kuharica Tončka si kupi za predpasnik 1 $\frac{3}{4}$ m platna po 88 h; koliko jo velja predpasnik?

***24.** Micika, njena nečakinja, pa kupi raje za predpasnik bombaževine (kotenine) po 48 h; a) koliko velja Miciko predpasnik? b) za koliko je bil Micikin predpasnik cenejši?

25. Ker je Miciko veljal predpasnik manj nego Tončko, oponaša svoji teti: „Glejte, jaz pa kupim to, kar je cenejše!“ Teta pa ji odgovori: „Bomo videli, kdo je boljša gospodinja!“ In glej! Ko raztrga Micika svoj predpasnik, je bil Tončkin še vedno dober in šele ko raztrga Micika že tretji predpasnik, ni bil Tončkin več za rabo; a) koliko je dala Micika za bombaževino za vse tri predpasnike? b) koliko si je prihranila Tončka, ker je kupila platno, a ne bombaževine za predpasnik? Katera je bila boljša gospodinja?

(Pri kupovanju blaga se ne oziraj samo na ceno, temveč tudi na trpežnost.)

7. Živinoreja.

	Cene dne 1./3. 1909 v Krškem				Današnje cene			
	Od		Do		Od		Do	
	K	h	K	h	K	h	K	h
1. Na zadnjem semnju se je prodal								
1 vol za	250	—	500	—				
2. Na zadnjem semnju se je prodala								
1 krava za	160	—	360	—				
3. Na zadnjem semnju se je prodalo								
1 tele za	40	—	80	—				
4. Na zadnjem semnju se je prodal								
1 prasič za	30	—	250	—				
5. Vole so kupovali mesarji <i>kg</i> po	—	58	—	68				
6. Teleta so kupovali mesarji <i>kg</i> po	—	80	1	—				
7. Prasiče so kupovali mesarji <i>kg</i> žive teže po	—	90	1	110				
8. Prasiče so kupovali mesarji <i>kg</i> klavne teže po	1	110	1	120				
9. 1 <i>q</i> sena	11	—	15	—				
10. 1 <i>q</i> slame	6	—	6	—				
11. 1 <i>q</i> ovsaa	16	—	17	—				
12. 1 <i>q</i> govejih kož	80	—	110	—				
13. 1 <i>q</i> bikovih kož	60	—	90	—				
14. 1 <i>q</i> telečjih kož (brez glave) .	150	—	170	—				
15. 1 <i>q</i> telečjih kož (z glavo) . .	120	—	150	—				
16. 1 <i>q</i> svinjskih kož	50	—	80	—				
17. 1 <i>kg</i> kozličevih kož	2	—	2	30				
18. 1 <i>q</i> živinske soli	7	20	—	—				
19. 1 <i>q</i> lanenih tropin	19	—	—	—				
20. 1 <i>q</i> sezamovih tropin	17	50	—	—				
21. 1 <i>q</i> klajnega apna	22	—	—	—				

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

Podatki:

- 1 vol tehta 400—900 *kg*, povprek 500 *kg*,
- 1 krava tehta 300—500 *kg*, povprek 400 *kg*,
- 1 tele (mlado) tehta 30—60 *kg*, povprek 50 *kg*,
- 1 tele (starejše) tehta 60—100 *kg*, povprek 80 *kg*,
- 1 prasič rejen tehta do 300 *kg*, povprek 150 *kg*,
- 1 ovca tehta povprek 20 *kg*,
- 1 koza tehta povprek 25 *kg*.

*1. Posestnik Resnik proda na semnju konja za 236 K in kravo za 164 K; koliko je izkupil?

*2. Kmet Levičar proda na semnju tele za 52 K. S tem denarjem plača davek v iznesku 9 K 60 h, zavarovalnino v iznesku 3 K 80 h, za 8 K 40 h pa nakupi na semnju različnega blaga; koliko denarja mu ostane?

*3. Posestnik Koprivnik je kupil par krav za 480 K. Pri prodaji je imel 84 K dobička; koliko je dobil zanje?

*4. Kmet Brear proda par volov za 746 K, koliko mu ostane, ako kupi drug par za 518 K?

*5. Kmet ima 200 *g* sena, a v hlevu par volov, tri krave in dve telici. Koliko dni bo izhajal s senom, ako potrebuje vol 15 *kg*, krava 10 *kg* in telica 8 *kg* sena na dan?

*6. Koliko ovsa potrebuje na leto par konj, ako se jima poklada na dan po 10 *l*?

*7. Posestnik Dimec pridela navadno za 4 krave klaje. Koliko krav je lahko redil pozimi I. 1908, ako je pokosil le $\frac{3}{4}$ toliko sena kakor navadno?

*8. Sosed Mlakar redi lahko 12 krav 8 dni; koliko časa bi redil 1 kravo z isto množino krme?

*9. Kmet Dornik ima toliko klaje, da bi redil lahko 3 krave 8 mesecev; koliko krav bi izhajalo s to klajo 6 mesecev?

*10. Ako se krmijo voli samo s senom, se porabi za vsakega vola vsak teden 1 *g* sena; koliko *g* sena se potrebuje na leto za 2 vola?

*11. Kmet Kirar ima v hlevu 4 krave. Sena pa ima toliko, da bi jih redil lahko 5 mesecev; koliko mesecev bi izhajal s senom, ako kupi še eno kravo?

12. Gospodar Kolenc potrebuje za svoji dve kravi, ker ju goni pridno na pašo, 57 q 60 kg sena; koliko ha travnikov mu je treba, ako se nakosi na 1 ha povprečno 32 q sena?

13. Travniki gospodarja Kolenca pa merijo le 1 ha 20 a; kako velik travnik mora vzeti v najem, da nakosi dovolj sena?

14. Koliko sena se potrebuje vse leto za par volov in tri krave, ako potrebuje vol vsak dan 15 kg, krava pa 10 kg sena?

15. Kmetič Jeraj ima le $2\frac{1}{4}$ ha travnikov, a imel bi rad 2 vola in 2 kravi v hlevu. Ker potrebuje vol 15 kg, krava pa 10 kg sena na dan, a) koliko sena se potrebuje vse leto? b) koliko sena dobi na svojih travnikih, ako se računi na 1 ha 32 q sena? c) koliko a njive mora posejati z deteljo, ako da 1 ha njive povprečno 50 q suhe detelje?

(Gospodar, ki ima v svojem hlevu več živine, nego je more rediti čez zimo, je slab gospodar. Da imamo primerno živino za delo in prodajo, moramo jo dobro krmiti.)

***16.** Pri dobri krmi daje krava povprečno 50 l, pri slabi krmi pa 35 l mleka na teden; koliko mleka se dobi več pri dobri krmi a) na teden b) v enem letu?

(Krava pri gobcu molze!)

17. Gospodar Gregorič dobiva od svojih treh krav vsak teden 135 l mleka; koliko na leto?

18. Koliko dobi Gregorič za mleko na leto, ako ga sprejema mlekarna l po 12 h?

19. Za vsako kravo potrebuje vsak teden 70 kg sena; koliko za vse tri krave v letu?

20. Koliko bi dobil za to seno, ako bi ga prodal po 4 K 80 h?

21. 1 krava da na leto 10 voz gnoja; koliko bi dobil za gnoj 3 krav, ako se proda 1 voz za 4 K?

22. Kolika je vrednost mleka in gnoja in koliko je prigošpodaril gospodar Gregorič?

23. Kmet Simončič kupi spomladi l. 1907 par volov za 502 K; koliko je dobil jeseni za vola, ako ju je prodal mesarju kg po 66 h in sta tehtala 1095 kg?

24. Sena sta mu snedla v tem času 42 *q*; koliko bi dobil zanj, ako bi ga prodal 1 *q* po 5 K;

25. Kaj bi bilo boljše, prodati mrvo ali kupiti vola? Kje ima več dobička?

(Upoštevati se mora tudi dobiček pri delu in vrednost gnoja.)

***26.** Posestnik Resnik je rabil vsako leto za svojo živino 96 *q* sena, a leta 1908 ga je pa vsled hude suše nakosil samo 43 *q*; koliko *q* ga je moral kupiti?

27. Koliko je dal za seno, ako ga je kupil po 8 K 50 h?

28. Priden obiskovalec semnjev posestnik Orel je prodal par volov na semnju za 720 K. Ker ju je pa prodal šele na tretjem semnju, so iznašali troški 21 K 50 h; koliko mu je ostalo?

29. Doma mu je ponujal mesar za *kg* 66 h; koliko bi dobil za vola, ako sta tehtala 1086 *kg*? Ali je storil dobro, da je gnal vola na semenj?

(Upoštevati se morajo tudi izdatki, ki nastanejo vsled obiska in zamuda časa.)

30. Mesar ponuja kmetu za vola 420 K. Kmet mu reče: „Če mi plačate *kg* po 67 h, pa je vaš!“ Pogodita se končno, da plača mesar *kg* po 66 h; ali je naredil kmet prav ali ne, ko je bil vol težak 652 *kg*?

31. Sol je domači živini zelo koristna, a le tedaj, ako se ji daje v naslednjih množinah: konju 7 *dkg*, govedu 12 *dkg* na dan; koliko iznašajo Strgarjevi troški na leto, ako redi 1 konja in 2 kravi in velja 1 *q* živinske soli 7 K 50 h?

32. Voznik Jerman ima 2 konja in zasluži vsak delavnik 10 K; a) koliko zasluži meseca aprila? b) koliko mu ostane od tega prislužka, ako da vsak dan za krmo 3 K 60 h?

***33.** Posestnik Božič proda dva prasiča po 70 K in tele za 56 K; koliko je izkupil?

34. Koliko se dobi sedaj za prasiča, ki tehta 126 *kg*?

35. Posestnik Kirar kupi spomladi 2 prasička za 48 K. Črez pol leta ju zvaga in se uveri, da tehtata oba 213 *kg*; a) koliko sta vredna, ako daje mesar za 1 *kg* žive teže najmanj 90 h? b) koliko je prigospodaril?

36. Za par volov je dal mesar 780 K; koliko sta tehtala, ako je plačal *kg* po 65 h?

37. Dobra krava pingavske pasme da na leto 3500 *l* mleka; koliko dobi Serajnik za mleko, ako prodaja 1 *l* mleka po 18 h in redi 4 krave?

38. Krava belanske pasme da vsako leto 2400 *l* mleka; koliko dobi kmet Kolar pol leta za mleko, ako ga proda v mlekarsko zadrugo po 12 h?

39. Za pitanega vola se porabi vsak dan 15 *kg* sena in 3 *kg* slame; za koliko je oškodovan posestnik Grčar, ako je prodal mesarju vola za 456 K in mu ga je ta pustil 1 teden v njegovem hlevu?

40. Da ne napenja živine, ko dobiva zeleno krmo, je dobro, da se za vsako žival da 75 *g* žgane magnezije v $\frac{1}{2}$ *l* vode; koliko boš primešal magnezije v škafo vode, ki drži 20 *l*?

41. Dne 13. marcija je dobil posestnik Jerovec tele, ki je bilo 36 *kg* težko. Na dan je dobilo povprečno 9 *l* mleka. Dne 25. marcija je bilo tele težko 72 *kg*, zaradi tega ga proda Jerovec mesarju *kg* po 96 h; a) za koliko se je tele zredilo? b) koliko mleka je dobilo? c) koliko bi se dobilo za mleko v mlekarni po 12 h? d) koliko je plačal mesar?

***42.** Troški za eno kokoš se računijo na leto na 4 K 80 h; koliko je čistega dobička, ako leže 120 jajec ter prodajo tri jajca po 20 h?

***43.** Jajca naših kokoši tehtajo povprečno 52 *g*, ona italijanskih kokoši pa povprečno 65 *g*; za koliko so jajca italijanskih kokoši težja?

44. Prebivalci vasi Brege imajo 250 rac; koliko jajec dobe od teh rac v 1 letu, ako leže 1 raca povprečno 90 jajec?

45. Kmet Končan žene v Brežice pet gosi, ki so bile težke 4 *kg* 250 *g*, 4 *kg* 375 *g*, 5 *kg* 125 *g*, 6 *kg* 110 *g*, 6 *kg* 500 *g*; a) kako težke so bile te gosi? b) koliko je dobil za gosi, ako je prodal *kg* po 1 K 56 h? c) koliko je imel dobička, ako je kupil prejšnje leto gosi po 5 K 40 h?

8. Umna uporaba mleka.

***1.** Milka hodi v Krško v šolo in prinese vsak dan 4 l mleka. Prva gospodinja ga vzame 2 l, a drugi dve vsaka po 1 l;
 a) koliko l mleka odda Milka prvi gospodinji meseca aprila?
 b) koliko drugi in tretji?

***2.** Koliko dobi Milka za mleko od prve, koliko od druge in koliko od tretje gospodnje, ako se plača 1 l mleka po 20 h?

3. Tvoj brat nese v konsumno društvo vsak dan 25 l mleka; koliko dobi za mleko meseca decembra, ako se plača mleko po 18 h?

(Koncem meseca naredi račun in potrdi prejem denarja. Kako se glasi potrdilo?)

***4.** Posestnica Kolenc iz Izlak oddaja meseca junija mleko v mlekarno. Prvih 10 dni ga daje po 7 l, drugih 10 dni po 9 l, zadnjih 10 dni po 8 l; a) koliko l ga da ves mesec? b) koliko prejme za mleko, ako plačujejo mleko po 12 h?

5. Mlekarske zadruge v postojnskem okraju so prejele l. 1906 sledečo množino mleka: Postojna 267.621 l, Koče 395.400 l, Košana 190.260 l, Št. Mihael 150.150 l, Št. Peter in Prestranek 259.054 l; koliko l skupaj?

6. Zadružniki mlekarske zadruge v Izlakah so prejeli za mleko l. 1899 (prvo leto) 3 423 K 5 h, drugo leto 12 876 K 82 h, tretje leto 9 677 K 93 h, četrto leto 6 102 K 19 h, peto leto 6 453 K 53 h, šesto leto 4 218 K 20 h in sedmo leto 4 240 K 8 h; koliko v vseh letih?

7. Pri pošiljanju mleka v Trst je dobila neka mlekarska zadruga v 1 mesecu 2 241 K 36 h, koliko mleka je poslala, ako so mleko plačali v Trstu po 18 h?

8. Neka mlekarna je izplačala zadružnikom v enem mesecu 1 180 K 32 h; koliko l mleka so prinesli, ako so prejeli za l 12 h?

9. Gospodarska zadruga v Ljubljani je poslala mlekarški zadrugi v Izlakah denar za tri pošiljatve sira. Za prvo pošiljatev je poslala 127 K 66 h, za drugo 173 K 42 h in za tretjo 38 K 55 h; koliko skupaj?

***10.** Hleb polumastnega sira tehta 36 kg; a) koliko tehta 20 hlebov? b) koliko stane sir, ako se plača za 1 kg sira 1 K 60 h?

***11.** 12 l mleka da 1 kg uležanega sira; koliko mleka je treba za 12 kg sira?

12. Zrel sir izgubi 28 % svoje teže; a) koliko je izgubil 68 kg težak hleb? b) koliko je tehtal po odbitku izgube?

13. Mlekarska zveza v Ljubljani je poslala neki svoji članici (mlekarski zadrugi) denar za prodani sir v iznesku 5480 K 80 h; koliko kg je bilo sira, ako ga je plačala zveza kg po 1 K 60 h?

***14.** 100 l mleka da 4 kg sirovega masla; koliko 2500 l?

***15.** 1 kg sirovega masla velja 2 K 40 h; koliko 25, 100 kg?

16. Leta 1904. je naredila mlekarška zadruga v P. 4673 kg sirovega masla; koliko je prejela zanj, če se računi kg po 2 K 50 h?

17. Mlekarna v P. je prejela v enem mesecu za mleko 32 K 55 h, za sirovo maslo 16 K 75 h, za sirotko 4 K 76 h in za sir 629 K 56 h; koliko je ostalo v gotovini, ako je izplačala 700 K?

18. Leta 1901. je bilo v Avstriji 1382 mlekarških zadrug, leta 1906. pa 2392, za koliko zadrug se je povečalo mlekarstvo v teh letih?

19. Mlekarska zadruga v R. ima 86 zadružnikov. Vsak zadružnik vplača delež 25 K; a) koliko prejemka ima zadruga s tem denarjem? b) koliko je skupno jamstvo, ako jamči vsak zadružnik s petkratnim deležem?

***20.** V Radomljah je imela mlekarška zadruga 201 deležev po 5 K; koliko prejemka je imela v deležih?

21. Mnoge mlekarške zadruge uporabljajo sirotko za rejo prasičev. Liter te vode cenijo na 1—3 h. 1 prasič rabi na dan

povprečno 45 l sirotke; a) koliko 5, 6, 7, 10 prasičev? b) koliko je vredna sirotka za vsako število prasičev, ako se ceni l po 3 h?

22. Vrč za pošiljatev mleka drži 25 l; koliko mleka se pošlje v 18 takih vrčih?

23. Pocinjeni vrči za pošiljatev mleka so cenjeni po 14 K 80 h; koliko velja 12, 25 takih vrčev?

24. Anton Križnič v Kanalu je naredil za mlekarno v Izlakah bakren kotel za izdelovanje sira. Kotel je tehtal 69 kg in bil plačan po teži, kg po 4 K 70 h; koliko je plačala mlekarna za kotel?

25. Delniško podjetje „Alfa Separator“ na Dunaju za prodajo mlekarskega orodja je poslalo neki mlekarni posnemalnik za 560 K, Viktorijo pinjo za 130 K, orodje za preiskovanje mleka za 188 K, posod za mleko za 150 K, gnetilnik za sirovo maslo za 14 K, in hladilnik za 110 K; a) koliko je veljalo to orodje? b) kolik je 2 % popust ob takojšnjem plačilu?

26. Odjemalec mlečnih izdelkov M. v Trstu ima poslati mlekarski zadrugi v B. za poslano mleko 224 K 70 h, za sirovo maslo 235 K 50 h, za sir 186 K 52 h; koliko skupaj, ako je plačal na račun 250 K?

27. Prodajalec mleka v Trstu je prejel od neke mlekarske zadruge za 1637 K 70 h mleka; koliko je še dolžan, ako je že plačal 534 K 96 h za mleko in se 32 K 48 h zaračuni za voznino?

(Mnoge mlekarne plačujejo sprejeto mleko po tolščobi, ker ni vsako mleko enake kakovosti in ker je pri mleku merodajna predvsem množica tolščobe, ki se ceni povprečno na Kranjskem na 3'75 %.)

28. Posestnik A je oddal v enem mesecu 500 kg mleka s 3'75 % tolščobe, posestnik B pa 500 kg s 2'85 %; kolika je razlika pri obojem mleku v teži in ceni, ako se plača 1 % tolščobe pri obojem mleku 3'46 h?

(Očitno je, da je plačevanje po litrih brez ozira na tolščobo krivično, a edino pravično po množini tolščobe. V ta namen uporablja sirar posebno natančno preračunanje po tabelah.)

9. Sadjarstvo.

	Cene dne 11./10. 1908 v Št. Janžu			Današnje cene		
	Od	Do	Pov- prečno	Od	Do	Pov- prečno
	K	K	K	K	K	K
1 q svežih jabolok . . .	5	20	10			
1 q suhih jabolok . . .	26	32	29			
1 q svežih hrušek . . .	6	25	15			
1 q suhih hrušek . . .	36	40	38			
1 q svežih češpelj . . .	4	8	6			
1 q suhih češpelj . . .	16	30	23			
1 q orehov	30	32	31			
1 q kostanja	6	8	7			
1 drevesce povprečno 60 h.						

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!
Podatki:

1 q svežih jabolok da povprečno 20 kg suhih,
1 " " hrušek " " 35 " "
1 " " češpelj " " 28 " "
1 " " jabolok " " 50 l mošta,
1 " " hrušek " " 60 l "

1. V l. 1908. je bila Št. Janžu dobra letina za češplje. Skalarjevi imajo 52 češpljevih dreves, na vsakem drevesu je bilo povprečno 45 kg češpelj; a) koliko jih je bilo na vseh? b) koliko so bile vredne te češplje?

*2. 5 kg zrelih češpelj da 1 kg suhih; koliko se jih nasuši iz 30 q?

*3. Posestnik Končan najme 4 delavke, da pobirajo kostanj. Vsaki delavki plača na dan 1 K 60 h. Nabrale so kostanja za 150 K; kolik je čisti dohodek pri kostanju, ako so ga nabirale 5 dni?

4. Kajžarica Berlic kupi 6 *q* črešenj po 12 K ter jih proda v mestu branjevki *kg* po 16 h; koliko zasluži, ako računi za zamudo časa in vožnjo 8 K?

5. Trgovec Prijatelj nakupi 56 *q* orehov po 32 K ter pridobi pri njih 168 K; po čem je prodal *kg*?

6. Kmet Vrabec ima 60 *q* jabolok, ki jih razreže in posuši. Koliko je pridobil, ako računi za sušenje in delo 56 K ter je prodal spomladi krljce po 30 K?

7. V Sevnici so plačevali trgovci lepe voščenke po 32 h *kg*. Oče nalože na voz 376 *kg* teh jabolok; koliko jim moraš prinesiti denarja, ako si porabil za hrano in mostnino 3 K 84 h?

8. Za 8'5 *q* svežih češpelj je dobil kmetovalec 38'25 K, za 2'6 *q* suhih pa 79'50 K; po čem je prodal sveže in po čem suhe češplje?

9. Od 25 sadnih dreves se je jeseni dobilo 30 *q* sadja, ki se je prodalo *q* po 15 K; a) koliko se je dobilo za vse sadje? b) kolik je bil povprečni dohodek od enega drevesa?

10. Sadna drevesa so dala županu Brcarju 8 *q* lepih namiznih hrušek in 12 *q* moštnic. Namizna jabolka proda po 16 K, namizne hruške *q* po 20 K. Iz ostalega sadja napravi sadjevec (mošt); koliko so mu nesla to leto sadna drevesa, ako se iz 100 *kg* jabolok in hrušek napravi 55 *l* mošta in se ceni 1 *hl* mošta 22 K?

11. Na vrtu posestnika Zupančiča je rastle 15 jablan, ki so rodile povprečno vsako leto po 1½ *q* jabolok. Črez zimo je voluhar oglodal korenine, da se je posušilo 6 jablan; koliko škode je napravil voluhar, ako se računa 1 *q* jabolok po 10 K?

(Škoda je vendar mnogo večja, ker se morajo saditi mlada drevesca, ki bodo šele čez 20 let dajala po 1½ *q* sadja!)

12. Kmetovalec Koleneč je prodal prekupecu še neotresena jabolka za 160 K, hruške za 300 K. Prekupec je nabral 22 *q* jabolok in 24 *q* hrušek; a) koliko je veljal prekupeca 1 *q* jabolok in koliko 1 *q* hrušek? b) koliko bi dobil Koleneč, ako bi sadje sam obral in prodal po dnevni ceni jabolka *q* po 10 K, hruške po 15 K?

13. Češplje so močno obrodile, zato so zelo poceni, *q* po 3 K 50 h. Petričev sosed je natresel 46 *q* češpelj. Noče jih pa prodati po tej ceni, temveč jih suši, ker ve, da bo spomladi suhe

češplje lahko prodal q po 28 K; a) koliko bo dobil spomladi za suhe češplje, ako 100 kg svežih češpelj da 28 kg suhih? b) za koliko je na boljšem, ako ga stane sušenje za vsak q posušenih češpelj 12 K?

*14. Da sadna drevesa bolje uspevajo in rode, jim spomladi pognoje z umetnimi gnojili. Koliko umetnega gnojila potrebujem za 30- sadnih dreves, ako potrebuje drevo razen gnojnice 1 kg kalijeve soli in $1\frac{1}{2}$ kg superfosfata?

*15. Ob robu 200 m dolge njive zasadi kmetovalec vrsto sadnih dreves po 8 m narazen; koliko dreves je zasadil?

*16. V vrsto pride 24 dreves, ako so vsakasebi 4 m; koliko dreves vsadimo, ako so 6 m narazen?

17. Posestnik Marn hoče $\frac{1}{2}$ orala (29 a) praznega prostora za hišo zasaditi s sadnim drevjem po 6 m narazen ($36 m^2$ na eno drevo); a) koliko dreves bo potreboval? b) koliko ga stanejo drevesca pri saditvi, ako je 30 drevesec sam vzgojil in dobi ostala iz kmetijske podružnice po 70 h ter ga razen tega stane kopanje jam, koli in saditev za vsako drevo 80 h?

18. Sledeča leta ga obrezovanje in čiščenje nič ne stane, ker to izvrši sam meseca februarja, ko nima nujnih del. Pač pa jim v teku 10 let pognoji dvakrat s Tomasovo žlindro in kalijevo soljo ter porabi vsakikrat za vsako drevesce prvega gnojila po 2 kg, drugega po 1 kg; koliko ga stane gnojilo, ako velja q Tomasove žlindre z vožnjo 8 K in 1 q kalijeve soli 13 K?

19. Ker je drevescem 3. leto postavil nove kole in gnojil vsako drugo leto z gnojnico (okoli drevesec v luknje), je imel s tem v teku 10 let črez 40 K troškov; koliko je imel vseh troškov v teku 10 let?

20. Po 10 letih je vsako drevo rodilo povprečno najmanj po $\frac{1}{4}$ q sadja, a po 15. letu $\frac{1}{2}$ q , po 20. letu 1 q , po 30. letu pa 2 q ; koliko dohodkov so mu donášala ta drevesa po 10., 20., 30. letu, ako je prodal sadje povprek po 10 K q ?

21. Koliko % obresti mu je donášala za vsa sadna drevesa izdana vsota v različnih letih?

22. Kateri kapital predstavljajo ta drevesa, ako se upošteva, da bodo ta drevesa v 50. letu svoje starosti poginila?

23. V drevesnici je zajec oglodal 680 cepljenih drevesec, polovico so jih rešili z umnim obrezovanjem in zamazanjem s cepilno smolo; a) koliko drevesec se je posušilo? b) koliko škode je napravil, ako se računi vsako drevesce po 40 h?

24. Da se napravi dobra mrzlotekoča cepilna smola, se kuha čista smerekova smola in na $\frac{1}{2}$ kg smole previdno prilije 1 *dkg* lanenega olja in 7 $\frac{5}{8}$ *dkg* špirita; koliko teh snovi moramo vzeti, da napravimo 1 *kg* cepilne smole? (Ako se pozneje strdi, se ji prilije še nekoliko špirita.)

25. Sinica požre na dan najmanj 30 škodljivih črvičkov; a) koliko v 1 mesecu in v $\frac{1}{2}$ leta? b) koliko pokonča 1 par s 6 mladiči?

26. Hudoben deček je na vrtu razdril penicam gnezdo s 5 mladiči. Ker penica pokonča na dan 30 do 40 škodljivih žuželk, koliko žuželk bo več na vrtu, ako uvažujemo, do so penice pri nas od pomladi do jeseni?

27. V naši okolici sem naštel 26 palčkovih in siničjih gnezd; koliko gosenic požro meseca maja, ako pokonča en par povprečno na dan 300 gosenic?

(Privablajte koristne ptice v sadovnjake z valilnicami!)

28. Leta 1908. je bilo mnogo jabolk, zato so imela nizko ceno. Kmet Vrabcen jih zato nareže in posuši ter jih prodaja spomladi po 27 K; koliko je imel dobička, ako se iz 1 *q* jabolk nasuši 20 *kg* krljev in je imel pri sušenju 56 K troškov?

(Posušeno sadje je zdravo in da hladilno pijačo. Res, obžalovanja je vredno, da posuše skoraj povsod premalo sadja in ga raje prodajo za slepo ceno ali pa jim segnije. Naši pradedje so bili v tem veliko pametnejši. Dokaz temu so nam še nekatere sušilnice, ki jih je, žal, vedno manj. Sušite zopet sadje!)

29. Na šolskem vrtu v Št. Janžu so 4 lehe cepljenih drevesec in sicer na prvi lehi 400, na drugi 380, na tretji 530 in na četrti 395 drevesec; a) koliko skupaj? b) koliko jih še ostane, ako izkopljejo spomladi drevesca na četrti lehi? c) koliko bodo vredna drevesca, ko se izkopljejo?

30. Iz šolskega vrta v Št. Rupertu je dobil kmetovalec 20 drevesec za 10 K, 10 drevesec za 4 K in 8 drevesec za 2 K 40 h; a) koliko je dal za vseh 28 drevesec? b) po čem pride povprečno eno drevesce?

31. Kmetijska podružnica plača svojemu drevesničarju letnih 700 K; koliko dobi na mesec?

32. Od kmetijske podružnice je dobil posestnik 85 visokodebelnih drevesec in plačal zanje 59 K 50 h; po čem je plačal drevesce?

33. Kmetijska podružnica v Mokronogu sklene v povzdigo sadjarstva posaditi ob obeh straneh 8'24 km dolge okrajne ceste iz Mokronoga v Št. Rupert sadna drevesa; koliko dreves mora vzeti iz svoje drevesnice, ako hoče saditi drevesa 12 m narazen?

34. Koliko je žrtvovala v povzdigo sadjarstva, ako se ceni vsako drevesce na 70 h ter so iznašali troški za saditev 1 drevesca 1 K 25 h?

35. Leta 1901. so zgradili pod vasjo Št. Janž cesto, ki je ravno 1 km dolga. Radi bi zasadili ob obeh straneh sadno drevje in sicer po 12 m narazen; a) koliko drevesec bodo rabili? b) koliko bode veljala posaditev drevesec, ako računamo že vsajeno drevesce na 1 K 80 h?

36. Te troške pokrije občina, zaradi tega bo imela tudi užitek. Drevesa bodo rodila po preteku 6 let povprečno po 20 kg sadja. Ali bo občina po preteku 6 let še na izgubi ali že na dobičku, ako se proda sadje kg po 14 h in se računa za gnojitev dreves na leto 10 K?

(Izkopljite tudi pri vas ničvredno in škodljivo grmovje ob potih in njivah ter zasajajte sadno drevje!)

37. Kranjska dežela je pridelala leta 1900 75 659 q kostanja, 277 920 q pečkatega, 49 300 q koščičastega sadja in 700 q orehov; koliko q sadja je pridelala v tem letu?

38. V ravno tej deželi se je pridelalo leta 1908. 15 730 q kostanja, 284 970 q pečkatega sadja, 84 500 q koščičastega sadja ter 11 900 q orehov; a) koliko sadja se je pridelalo v tem letu? b) kolika je razlika med l. 1900 in 1908?

39. Leta 1908. so pridelali v radeškem sodnem okraju 15 600 g pečkatnega sadja; koliko se ceni to sadje, ako računimo 1 kg 7 h?

40. Ker niso pravilno obirali jabolk in ker so jih predolgo pustili na tleh, jih je zgnilo 35 %; kolika je bila škoda?

10. Čebelarstvo.

	Cene v Št. Janžu dne 15. 3. 1909		Sedanje cene	
	K	h	K	h
1 kranjski panj s čebelami jeseni	8	—		
1 kranjski panj s čebelami spomladi	10	—		
1 Gerstingov panj s premakljivimi sati jeseni	24	—		
1 Gerstingov panj s premakljivimi sati spomladi	30	—		
1 prvi roj iz kranjskega panja	4	—		
1 drugi roj iz kranjskega panja	2	—		
1 prvi roj iz Gerstingovega panja	6	—		
1 drugi roj iz Gerstingovega panja	4	—		
1 kg medu v satovju jeseni	—	64		
1 kg medu v satovju spomladi	1	40		
1 kg čistega medu	1	20		
1 kg voščin	—	64		
1 kg čistega voska	2	40		
1 kg umetnega satovja	5	—		

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Čebelar Blažič je imel 20 panjev čebel in je dobil od vsakega povprečno na leto 10 kg medu in $\frac{1}{4}$ kg voska; kolik je bil letni dohodek?

2. Avstrija pridelala 18 000 ton, Nemčija 20 000 ton, Francoska 100 000 ton, Španija 19 000 ton medu vsako leto; a) koliko medu se pridelala v vseh teh državah? b) koliko je vreden med, ako se računa tona na 90 K?

3. Izračuni letni iznesek 8 panjev, ako da povprečno vsak panj $11\frac{1}{2}$ kg medu po 1 K 20 h in 0'25 kg voska po 2 K 40 h?

4. Nekdaj je zelo slovela kranjska čebeloreja. L. 1890. je bilo na Kranjskem še 49295 panjev, l. 1900 pa le 41699; za koliko smo v teh letih nazadovali?

5. Sosed Zupan ima 26 panjev. Ako odračunamo hrano čebel, mu donaša povprečno na leto vsak panj 12 kg medu in $\frac{1}{4}$ kg voska; koliko ima na leto dohodkov, če velja 1 kg medu 1 K 40 h in 1 kg voska 2 K 40 h?

***6.** Ako se računni povprečno na en panj 14 K čistega dobička, koliko donaša 45 panjev?

***7.** K osrednjemu čebelarskemu društvu v Ljubljani pripada 13 podružnic iz Kranjske, 2 iz Koroške in 2 iz Primorske; koliko je vseh podružnic?

***8.** To društvo ima 1200 članov in dobi od vsakega 2 K članarine na leto, koliko od vseh?

***9.** Po zadnjem sklepu občega zbora odstopi društvo od vsakega člana po 50 h podružnicam, da bodo imele več dohodkov; koliko K in h bode imelo osrednje društvo vsled tega gmotne škode?

10. Jeseni bi lahko prodal čebelar Grega medarju 6 panjev medu kg po 64 h. Prvi panj je tehtal 10'5 kg, drugi 14 kg, tretji 12'8 kg, četrti 20'2 kg, peti 24'5 kg in šesti 13 kg; koliko bi dobil za vse?

11. Ker se mu je pa zdela cena medu prenizka in so bile matice v vseh panjih mlade, jih je rajši prezimil in prodal spomladi za plemo. Za prvi panj je dobil 7 K, za drugi 9'50 K, za tretji 8 K, za četrti 12'30 K, za peti 19'60 K in za šesti 11 K; a) koliko je dobil za te plemenjake? b) koliko je bil na dobičku vsled tega prezimovanja?

***12.** Čebelar Berce je pričel čebelariti s tremi panji čebel. Črez 3 leta je imel že 36 panjev; koliko rojev so imele čebele, ako je podrl za krmljenje in lastno uporabo 18 panjev?

***13.** Matica je v jajcu 3 dni, živi kot ličinka 6 dni in kot buba 7 dni; delavka je v jajcu 3 dni, živi kot ličinka 6 dni in kot buba 12 dni; trot je v jajcu 3 dni, živi kot ličinka 6 dni in kot buba pa 15 dni; koliko časa traja razvoj vsake čebelne vrste?

*14. V močnem kranjskem panju je do 30 000 delavk in 400 trotoev; koliko čebel ostane še v panju, ako jih odleti s prvim rojem $\frac{1}{3}$?

15. Novo ustanovljena zadruga v Ilirski Bistrici bo postavljala svojim udom tudi sama čebelnjake proti temu, da izplača član ustanovno glavnico potom amortizacije z obrestmi vred v določenih letih. Recimo, da iznaša glavnica 1 000 K in bi jo hotel v 15 letih amortizirati na ta način, da bi odplačal na leto z obrestmi vred 85 K; koliko bi plačal zadrugi v tem času?

16. 1 kg umetnega satja iz garantirano čistega medu stane pri kranjski čebelarški zadrugi v Ilirski Bistrici 4'50 K. Čebelarstva podružnica v Št. Janžu ga naroči svojim članom 15 kg; a) koliko jo stane, ako plača poštnine 2'25 K? b) po čem bo oddajala kg svojim članom?

17. Čebele porabijo za izdelanje satja, iz katerega dobimo 1 kg voska, 10 kg medu in obnožine; vosek se proda po 2 K 40 h, med pa po 1 K 40 h; koliko bi bil na izgubi, kdor bi pustil brezmejno izdelovati satje in jih še k temu izpodbujal češ, saj se vosek lahko proda, ako bi pridelal 2'5 kg voska črez potrebo?

18. Največ medu se porabi v Norimberku na Nemškem. Sladničarna Haberlein ga potrebuje vsako leto 60 000 kg; koliko izda zanj, ako plača kg po 1 K 20 h?

19. Leta 1906. so kupili švicarski čebelarji na Kranjskem 1851 panjev; koliko so dali zanje, ako računimo panj povprečno 12 K?

*20. Čebelar Jeršina čebelari tri leta ter dobi iz enega paviljona (8 panjev), ki ga stane na licu mesta 120 K, lansko leto za med 200 K; koliko je dobil za med več, nego so ga veljali panji?

21. Leta 1900. je imela Rusija 5,106.722 panjev,

Združene države v Ameriki	4,109.626	„
Francija	1,586.716	„
Avstrija	838.335	„
Ogrska	559.636	„
in Švica	240.000	„ ;

koliko vse te države?

22. Marsikdo ima za zajtrk mesto kave rad čaj. Pravi ruski čaj pa je zelo drag in stane 1 kg 16 K. Poleg tega pa porabi mnogo sladkorja, ki ga mora plačati kg po 80 h, ter dodane še drage in zdravju škodljive opojne pijače, ruma ali kaj drugega, recimo l po 2 K 60 h. Ako porabi na leto 1 kg čaja, 16 kg sladkorja in 8 l ruma, koliko ga stane zajtrk a) na mesec? b) na leto?

23. Varčen in pameten človek si pa pripravi mesto dragega in zdravju škodljivega čaja cenejšega in neškodljivega lipovega čaja z medom; koliko si prihrani a) na mesec? b) na leto, ako si nabere lipovega čaja sam in porabi na mesec 1 kg medu po 1 K 20 h?

***24.** Za praznike pečejo gospodinje potvice. Sosedova Urša je spekla v minulem letu 12 rozinovitih potvic in je porabila 4 kg rozin à 1 K 60 h; koliko je dala za rozine?

***25.** Naša Franca je naredila ravno toliko medenih potvic in je porabila 4 kg domačega medu, ki bi ga lahko prodala kg po 1 K 20 h; koliko je prigospodinjila Franca v 1 letu?

26. Čebelar Zbašnik prezimi 16 panjev čebel. Vsak panj porabi črez zimo 12 kg medu; koliko vsi skupaj?

27. Vsakemu panju odvzame 5 kg medu in ga nadomesti z umetno hrano, namreč s sladkorjem in vodo in sicer vzame $\frac{3}{8}$ sladkorja in $\frac{5}{8}$ vode; a) koliko kg mora vzeti sladkorja in koliko vode? b) koliko je vreden odvzeti med? c) koliko je vredna umetno pripravljena hrana, ako se računa 1 kg sladkorja 80 h? d) koliko je na dobičku?

28. Panj je pridobil med tritedensko ajdovo pašo 16*8 kg na teži; koliko na dan?

29. Čebelarska zadruga v Ilirski Bistrici ti pošlje naročeno čebelarsko orodje in sicer:

1 grebljico	za	— K 80 h,
2 satna noža	à	1 „ 30 „
2 čebelarski kapi	à	2 „ — „

8 koritec	à — K 30 h
16 zatvornic	à — „ 24 „
1 matičnico	1 „ — „
2 prestrezali	à 2 „ 15 „
1 ujemalnik	2 „ 20 „

poštino in zavoj računa 1 K 76 h.

Denar pošlješ po poštni nakaznici; koliko te stane naročeno orodje?

30. Razumen gospodar vodi pri svojem gospodarstvu natančen zapisnik o troških in dohodkih in nareja koncem vsakega leta natančen računski sklep, ker le na ta način uvidi, gospodarili slabo ali dobro. Tudi čebelar mora enako storiti, da mu ne gre čebelarstvo rakovo pot.

Čebelar Ivan Muhič je imel leta 1908. sledeče dohodke in troške:

Mesec	Dan	Predmet	Dohodki		Troški	
			K	h	K	h
april	6.	za klešče izdal . . .	—	—	1	—
„	16.	za 2 panja čebel dobil	36	—	—	—
„	23.	za popravo čebelnjaka izdal	—	—	9	40
maj	1.	za knjige izdal . . .	—	—	3	60
„	8.	za umetno satovlje izdal	—	—	30	—
„	25.	pitance	—	—	7	80
junij	1.	za roj čebel dobil . .	9	—	—	—
september	20.	za med dobil	74	40	—	—
„	28.	za med dobil	80	—	—	—
		Skupaj . .				

Kako je gospodaril Muhič v tem letu?

11. Gozd.

	Cene dne 7./3. 1909		Današnje cene	
	K	h	K	h
1 m ³ mehkih drv	4	.		
1 m ³ trdih drv	6	.		
1 butara (50 kosov) kolov za vinograd	7	.		
1 m ³ trdih drv v bližnjem trgu . . .	7	.		
1 m ³ hrastovega lesa (hlodi, bruna) .	20			
1 m ³ smrekovega lesa	12			
1 m ³ jelovega lesa	10			
1 m ³ borovega lesa	8			
1 m ³ orehovega lesa	40			
1 m ³ hruševega lesa	30			
1 m ³ lipovega lesa	30			
1 m ³ črešnjevega	40			
1 q smrekovega lubja nerazdrobljenega	3			
1 q smrekovega lubja zdrobljenega . .	4			

Opomnja. Pri prvih dveh cenah se je oziralo na cene v Bušehi Vasi, ki je oddaljena 13.4 km od Krškega, pri tretji in četrti ceni na cene v Krškem, pri ostalih cenah pa na cene v Št. Rupertu.

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. Za 1000 petletnih smrekovih sadik se mora plačati v c. kr. gozdarski drevesnici v Bršlinu pri Rudolfovem 5 K; koliko za 8000 K?

2. Za novo pogozditev gozda naroči posestnik Kerin iz drevesnice c. kr. gozdnega nadzorništva v Ljubljani 5000 smrekovih sadik, 4000 črnih borovcev in 2000 macesnovih sadik. Koliko plača za sadike, ako velja 1000 triletnih smrekovih sadik 3 K, 1000 dvoletnih borovcev 4 K in 1000 macesnovih sadik 7 K in ga velja voznina do doma 4 K 70 h?

3. Posestniki Mejač, Gregorič in Knez naročijo za pogozditev svojih pašnikov 2300 smrekovih sadik, 1950 črnih borovcev in 870 macesnovih sadik; koliko drevesec bodo posadili?

*4. Kmetovalec Žnidaršič ima zasaditi posekan gozd s smrekovimi sadikami. On in hlapec bi to delo izvršila v dveh tednih. Ker bi pa rad dokončal to delo v štirih dneh, koliko delavcev mora najeti v pomoč?

*5. Posestnik Kunej je posekal v svojem gozdu 165 smrek in 120 jelk; koliko dreves je posekal?

*6. Za voz brsti plačaš 1 K, za vožnjo iz gozda pa za vsak voz 1 K 50 h; koliko te velja 8 voz brsti?

*7. Župan je dobil za steljo v gozdu vsako leto po 12 K, koliko v treh letih?

*8. Sosed Miha in njegov sin napravita v gozdu 15 m³ mehkih drv; koliko bi se dobilo za ta drva po sedanjih ceni?

9. Gostilničar Matko kupi 7 sežnjev drv (1 seženj = 4 m³) in plača seženj v gozdu po 18 K. Vožnja drv na dom ga velja 28 K; a) koliko ga veljajo drva? b) koliko ga velja 1 seženj drv?

10. Sosed Kos je napravil v svojem gozdu 32 m³ drv. Dninarju Brlugu, ki mu je pomagal 8 dni, je plačal po 2 K 40 h dneve. Troškov je imel pri prevažanju 12 K 60 h. Koliko denarja mu je ostalo, ako je prodal v bližnjem mestu 1 m³ drv po 7?

*11. V Krškem se je plačalo za 1 m³ trdih drv 7 K. Ali se izplača Tonejcu iz Bušče Vasi voziti svoja drva tja, ako se naloži na velik voz 3 m³ in bi dobil doma lahko za 1 m³ trdih drv 6 K ter ima pri vsaki vožnji 1 K 20 h troškov?

*12. Trije delavci so dobili za obsekanje debel 140 K. Ako so iznašali skupni troški 38 K, koliko prejme vsak ob koncu dela?

13. Kmet Urajnar je prevzel za 286 K dobavo lesa. Imel je sledeče troške: 36 K 50 h, 20 K 40 h, 5 K 60 h, 90 h, 8 K 50 h, 40 K 60 h, 56 K 10 h; kolik je bil čisti dobiček.

*14. Iz enega hloda našaga žagar 6 desak; koliko iz 12 takih hlodov?

*15. Tram je dolg 12 m 6 dm, tesar ga odreže 4 m 5 dm; kako dolg je še tram?

16. 1 deska velja 56 h; koliko dobi žagar za 5 desak?

17. Deska je dolga 4 m. Ako mlinar odžaga od deske 1 m 2 dm 5 cm dolg konec, kako dolga je še deska?

***18.** Iz večjega hloda se nažaga 12 desak; koliko iz 25 takih hlobov?

(Iz debelih dreves širje deske in večje število.)

19. Sosed potrebuje za nova tla v sobi 14 desak; koliko mora plačati zanje, ako velja 1 deska 64 h?

20. Posestnika Sever in Oblak sta imela enako velika gozda. Oblak je posekal svoj gozd pred 8 leti in je dobil za hlode 435 K. Sever pa je prodal lesotržcu letos hlode iz svojega gozda za 670 K. a) Koliko je dobil Sever več za hlode? b) koliko mu je nesel gozd več nego bi vložil pred 8 leti 835 K po 4 % v hranilnico?

(Ne sekajte premladega lesa!)

21. V nekem gozdu je sedaj 1020 m^3 lesa; koliko m^3 bo imel gozd čez 20 let, ako iznaša prirastek na leto $2\frac{1}{2}$ %?

22. 1 m^3 trdih drv, ki se dovažajo na vozeh, velja 7 K; koliko je vreden 1 m^3 drv, ki se vozi na splavih, ako izgubi pri takšni vožnji 12 % svoje vrednosti?

23. Oglar nažge iz m^3 lesa 1 q (80 kg, 90 kg) oglja, koliko iz 48 m^3 ?

(Na starem kopišču se nažge iz 1 m^3 po 90—100 kg oglja, na novem (neuležana zemlja) po 80—90 kg oglja.)

24. V 35 vrečah ima oglar 18 q oglja; koliko povprečno v 1 vreči?

25. Mejač Andrejec je porabil za vinograd 4260 starih trtnih kolov; kupiti pa jih je moral še 350. a) Koliko kolov je rabil za svoj vinograd? b) koliko bi moral plačati za nove kole po sedanji ceni?

26. Trgovec Štamcar nakupi 180 butar kostanjevih palic, po 50 palic v eni butari. Za 1000 palic plača 30 K; koliko je plačal za palice?

(Tako izkoriščanje gozda je v navadi v Gorjancih.)

***27.** 100 m^3 bukovih drv ima isto kurivost kakor

118 m^3 brezovih, 114 m^3 borovih,

152 m^3 jelševih, 147 m^3 lipovih,

128 m^3 smrekovih, 143 m^3 jelovih.

Primerjaj, ali je prav, da je cena za trda in mehka drva različna.

Opomnja. Kako izračunamo, koliko desak se potrebuje za tla v naših stanovanjih, za razno opravo, koliko hlodov za stavbe in koliko m^3 ima stoječe drevo, je razvidno iz Karola Humeka knjižice: „Praktična uporaba oblikoslovja v vsakdanjem življenju.“

12. Vinograd.

	Cene dne 15./10. 1909 v Tržišču		Današnje cene	
	K	h	K	h
1 oral vinograda (57'5 a), novo zasajen (v 2 letu)	2400	—		
1 oral vinograda (57'5 a), opustošen, zemlja	800	—		
1 hl vina, najvišja cena	45	—		
1 hl vina, najnižja cena	28	—		
1 kg galice		60		
1 kg apna		2		
1 kol iz trdega lesa (klan traja sigurno 12 let)		15		
1 kol iz mehkega lesa (okrogel traja komaj 3 leta)		2		
1 dnina delavca brez hrane	2	40		
1 dnina delavca s hrano in pijačo	1	20		
Hrana in pijača za 1 delavca	1	20		
1 dnina pri škropljenju	3	—		
1 dnina cepljarju	3	—		
Rigolanje: zemlja m^2		10		
Rigolanje: kamenito m^2 (15—20 h)		20		
Ravnanje (planiranje) zemlje za saditev na ha (30—50 K)	50	—		
Saditev 1 trte		4		
1 g dobrega gnoja	1	—		
Voz gnoja (6 q)	6	—		

	Cene dne 15./10. 1909 v Tržišču		Današnje cene	
	K	h	K	h
1 m ² škarpe (terase)	1	20		
Spravljanje grozdja, trgategv in vse delo, da pride mošt v sod, na hl		80		
1 q grozdja.	24	—		
Sod 1 hl = 4 K, 2 hl = 8 K, 10 hl	40	—		
1 škropilnica	30	—		
1 škarje za obrezovanje trt	1	20		
1 cepilni nož	2	—		
1 motika za kopanje vinograda . .	1	50		
1 lopata	1	—		
1 kramp	4	—		
1 toplomer	1	—		
1 tehtnica za tehtanje vin. sladkorja	3	—		
1 kg žvepla (cvet).		24		
1 kos žvepla, za žveplanje sodov .		8		

Izpremeni cene po sedanjih krajevni razmerah!

Nekateri važni podatki.

1. L. 1908 se je pridelalo povprečno na 1 ha 40—50 hl vina.
2. V novem popolnoma dodelanem vinogradu 100 hl vina.
3. Na 1 ha se rabi galice (dorasla trta) 50 kg.
4. Na 1 ha se rabi apna (dorasla trta) 15 kg.
5. Rigola se zemlja 80 cm globoko.
6. Rigola se kamen 1 m globoko.
7. Škarpa iz kamena je debela 70 cm.
8. Kala (da nastane iz mošta vino) je 10 % na hl.
9. 1 q grozdja da 70 l vina. (1 kg = 0.7 l.)
10. Moštnega sladkorja se izpremeni v alkohol 0.48 = Mošt 16 % sladkorja = vino 8 % alkohola.
11. Navadno sajenje trt je 1.2 m narazen.

12. Na *ha* se rabi za prvo kopanje 50 dnin.

13. Na *ha* se rabi za drugo kopanje 30 dnin.

14. Pri mandanju odstranimo vse mladike brez zaroda (brez grozdov).

15. Jeseni pristrižemo trti vrhove, da les kakor tudi grozdje bolj dozori.

1. Vinogradnik Sever ima v svojem hramu štiri sode novega vina. V prvem sodu ga je 1356 *l*, v drugem 1856 *l*, v tretjem 416 *l*, v četrtem pa 214 *l*; koliko vina ima?

2. Koliko vina ima še Sever, ako ga proda 1654 *l*?

3. Koliko je dobil za prodano vino, ako je prodal *hl* po 30 K?

4. Koliko je vredno ostalo vino, ako ga cenimo po isti ceni?

5. Posestnik Marko naroči 1 škropilnico za 30 K, 2 noža po 2 K in 3 škarje po 1 K 25 h; koliko ga stane to, ako plača za poštino in zaboj 2 K 35 h?

*6. Pri trgovcu kupi sosed Klančnik 5 motik po 1 K 45 h in dva krampa po 3 K 15 h; koliko ga velja to orodje?

*7. Kovačič naroči toplomer za 1 K 10 h in tehtnico za mošt za 3 K, poština in zavoj stane 95 h; koliko mora plačati?

8. Stric Tone je pridelal l. 1907. 14 *hl* vina. Prodal ga je pa po 36 K; koliko je dobil za vino?

9. Leta 1908. pa je pridelal stric Tone v istem vinogradu 18 *hl* vina. Cena pa je leta 1908. padla in vinski trgovec mu ponuja za *hl* le 28 K; koliko bi dobil za vino po tej ceni?

Ali se mu izplača prodati vino po tej ceni? (Ako se ni nadejati, da ga proda dražje, naj ga le proda in to tembolj, ker ima isti dobiček, kakor l. 1907.)

10. Posestnik Jeretin bi lahko prodal l. 1907. 38 *hl* vina po 38 K; koliko bi dobil zanj?

11. Meneč pa, da ga bo prodal leta 1908. za višjo ceno, ga obdrži. Cena pa je leta 1908. vsled dobre letine padla na 34 K tudi za starino; koliko je dobil za vino, ako se mu ga je usušilo in vsled pretoka izgubilo 4 %?

12. Koliko iznaša izguba posestnika Jeretina?

13. Vinogradnik Gorenjec kupi 1 *ha* 25 *a* velik vinograd v najboljšem stanju s hramom za 4960 K. Troški pri prepisu iznašajo 120 K 30 h, popravilo pri hramu 68 K, nova stiskalnica 124 K 60 h, poprava ograje 56 K; koliko ga stane vinograd z opravo?

14. V l. 1908. je zabeležil Gorenjec pri obdelovanju sledeče izdatke: 40 voz gnoja po 6 K, 500 kolov iz trdega lesa po 15 l, galice 65 *kg* po 60 h, apna 20 *kg* po 2 h, 202 dnini povprečno po 2 K 50 h; koliko je bilo troškov?

15. Pridelal je 107 *hl* vina; koliko je vredno to vino, ako računimo *hl* po 34 K in odračunimo 10 % kala?

16. Koliko bi iznašale 5 % obresti, ako bi vsoto, ki jo je izdal za vinograd z nastalimi troški vložil v hranilnico?

(Pomniti je, da pridejo tudi slabe letine in ujme.)

17. Vinogradniku Udoviču se pripeti nesreča. V hramu ima sod cimentiran s 1356 l. Vsled slabih obročev mu pri kipenju uide $\frac{1}{3}$ vina; a) koliko l vina je izteklo? b) kolika je škoda, ako cenimo l 32 h?

18. Posestnik Janežič da svoj 29 *a* veliki in po trtni uši upustošeni vinograd rigolati 85 *cm* globoko in plača od *m*² po 12 h; koliko plača za rigolanje?

***19.** Posestnik Janežič je zagnojil svoj vinograd. Izvozil je nanj 10 voz gnoja in kupil za 30 K umetnih gnojil; koliko je izdal za gnoj?

20. Posestnik Janežič je prodal 26 *hl* 40 l vina po 38 K; koliko je dobil za vino?

21. Sogornik Tratar je v istem letu rigolal enako velik vinograd. Pač pa ni gnojil svojega vinograda, zaraditega je dosegel pri pridelku le 20 *hl* vina, ki ga je prodal po 36 K. Kateri vinogradnik je na boljšem?

(Pri gnojenju boljše vino!)

22. Gnojenje je imelo vpliv tudi v prihodnjem letu; zakaj Janežič je pridelal 28 *hl*, ki ga je prodal po 36 K, Tratar pa le

22 *hl*, ki ga je prodal po 35 K; kolika je bila razlika v tem letu in za koliko v treh letih, ako računimo v 3. letu po gnojenju prav isti dohodek?

23. Janežič napreduje. Tudi v trgatvi se ne ujemata s sogornikom Tratarjem. Janežič potrga teden kasneje in spravi v posodo $26\frac{1}{2}$ *hl* s 17 % sladkorja, zaraditega proda *hl* vina po 41 K; koliko je dobil za vino?

24. Tratar pridela to leto 28 *hl* vina, ki ima $15\frac{1}{2}$ % sladkorja; zaraditega ga proda le po 34 K 50 h; kako velika je razlika v izkupičku?

25. Prihodnje leto naredi posestnik Janežič še en korak k napredku. Grozdje razvrsti in peclja. Napravi dve vrsti vina. Belo z 18 % sladkorja, a rdeče s 15 %. Prvega ima 19 *hl*, ki ga proda pozneje po 42 K, a rdečega 9 *hl* po 35 K; koliko je dobil za vino?

26. Sogornik Tratar zmeša vse grozdje in ne peclja. Pridela sicer toliko, kakor posestnik Janežič, toda doseže le 14 % sladkorja in proda vino po 36 K. Kako sta opravila to leto?

(Pomni, da je ista velikost vinograda, ista zemlja in ista lega!)

(Vsled glivic se izpreminja sladkor potom kipenja (vrenja) v alkohol. Najbujneje se to vrši pri 13 — 16° C.)

27. Vsled pravilnega kipenja doseže posestnik Janežič, ki je postavil v svojo premrzlo klet za te dni malo pečico ter pazil, da je bila vedno primerna toplota, vino z $8\frac{1}{2}$ % alkohola, zaraditega proda to leto 30 *hl* pridelanega vina po 38 K; koliko je dobil za vino?

28. Tratar pa ni skrbel za primerno toploto pri kipenju, zaraditega je dosegel le $7\frac{1}{2}$ % alkohola. Prodajal je svoje vino le po 35 K; koliko je stala Tratarja to leto njegova starokopitnost, ako je pridelal ravno toliko vina, kakor Janežič?

29. Vsled pravočasnega pretakanja se vino izboljša. Tratar pa ne pretaka vina proti Božiču, zaraditega njegovo vino ni gladko in prijetnega okusa, niti prav čisto. Trgovec mu pravi, da bi plačal vino, ako bi bilo pravočasno pretočeno, po 40 K, a sedaj ga more le po 37 K; kolika je izguba, ako ga ima na prodaj 24 *hl*?

13. Umna uporaba gnojil.

	Cene dne 15./3. 1909		Današnje cene	
	K	h	K	h
Kalijeva gnojila:				
1 q kalijeve soli (40 %)	12	60		
1 q kajnita (12 %)	5	80		
1 q žveplokisl. kalija (48—51 %) . . .	30	—		
Fosfatna gnojila:				
1 q rudn. superfosfata (12 %)	8			
1 q kostnega superfosfata	11			
1 q kostne moke (12—22 %)	10			
1 q Tomasove žlindre (18 %)	7	60		
Dušična gnojila:				
1 q amonijevega sulfata (20 %)	31			
1 q čilskega solitra (15—16 %)	35			

Izpremeni cene po sedanjih krajevnih razmerah!

*1. q amonijevega sulfata velja 31 K; koliko 1, 10, 60 kg?

*2. Kmetijska podružnica v Ptujju je vpeljala poizkušnje z umetnimi gnojili na travnikih. Na pognojenih travnikih se je pridelalo povprečno 70 q, na nepognojenih pa 45 q sena na 1 ha; koliko več sena se je dobilo na pognojenih travnikih?

*3. Oral travnika da 20—25 q sena. Ako pa se uporabijo umetna gnojila, iznaša pridelok 30—40 q. Županov travnik meri 1½ orala in je župan pridelal po primerni gnojitvi 48 q sena. Ali je lahko zadovoljen?

4. Kmetijska podružnica v Krškem je naročila za svoje člane sledečo množino umetnih gnojil: 35 vreč superfosfata, 24 vreč kajnita in 50 vreč kalijeve soli; koliko je bilo skupno plačilo, ako je bila vsaka vreča težka 1 q?

5. Kmet Brezar pognoji svoj travnik z 9 q 75 kg Tomasove žlindre; koliko velja pognojitev, če ga stane 1 q Tomasove žlindre z vožnjo 7 K 84 h?

6. Oral travnika se gnoji s 300—400 kg Tomasove žlindre in enako množino kajnita; a) koliki so izdatki za gnojenje travnika, ker so narasli drugi troški na 48 K?

7. Na težko ilovnato njivo se je gnojilo pri rži na 1 oral $1\frac{1}{2}$ g superfosfata in 1 g kalijeve soli. Troški 26 K. Pridelalo se je v tem letu $13\frac{1}{2}$ hl, a posejalo $1\frac{1}{2}$ hl. Pridelek devetkrat tolik. Ali se je gnojenje izplačalo, ako velja 1 hl rži 15 K in se je pridelalo $4\frac{1}{2}$ hl več nego druga leta?

8. Kmetovalec naroči od c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani 1 g Tomasove žlindre, $1\frac{1}{2}$ g kalijeve soli, $\frac{1}{2}$ g kostne moke in $\frac{1}{2}$ g živinske soli za 3 K 60 h; koliko velja vse to?

9. g kalijeve soli učinkuje tako, kakor $3\frac{1}{2}$ g kajnita. g kalijeve soli stane 12 K 60 h, g kajnita pa 5 K 80 h; a) katero gnojilo je cenejše? b) za koliko?

10. Na ha njive za deteljo se vzame 500 kg kajnita (ali 150 kg 4 % kalijeve soli) in 400 kg Tomasove žlindre (ali enako množino superfosfata); koliko teh gnojil je treba za njivo, ki meri 1 oral?

11. Trgovec prodaja 12 % Tomasove žlindre g po 6 K 80 h, od kmetijske družbe se dobi 1 g 18 % Tomasove žlindre po 7 K 80 h; a) koliko velja 1 kg fosforne kisline (redilna snov v Tomasovi žlindri) pri trgovcu? b) koliko pri kmetijski družbi? (Kje se kupi cenejše in zanesljivo dobro blago?)

12. Sosed prosi: „Piši c. kr. kmetijski družbi, da mi pošlje 6 g kajnita, ravno toliko Tomasove žlindre in $1\frac{1}{2}$ g amonijevega sulfata!“ Koliko denarja mora poslati sosed kmetijski družbi?

13. Trije sosedje so naročili 16 g superfosfata po 8 K, za voznino so plačali 18 K 60 h; koliko je plačal vsak, ako vzame A 4 g, B 5 g in C 7 g?

14. Kmetovalec zmeša 8 g superfosfata s $3\frac{1}{2}$ g kalijeve soli; koliko ga velja mešanica?

15. Kmet ima v hlevu 6 krav. Ker nima gnojnične jame, odteka mu gnojnica brez koristi. Krava da na dan povprečno 10 l gnojnice. Ker ni gnojnične jame, je ostane med gnojem komaj 3 l, a 7 l se je izgubi; a) koliko gnojnice se izgubi v 1 letu? b) koliko je vredna izgubljen gnojnica, ako ima 1 hl (1 g) gnojnice 0.40 kg

dušika in 1 kg kalija (sveža več, dolgo stoječa manj) in velja 1 kg dušika v umetnih gnojilih (amonijevem sulfatu) 1 K 50 h, 1 kg kalija (v kajnitni ali kalijevi soli) 40 h?

16. Na šolskem sadovnjaku v Št. Rupertu se je izvršilo na več parcelah poizkusno gnojenje z umetnimi gnojili. Ker se je pognojilo že večkrat poprej z gnojnico, se je 540 m² velika parcela pognojila z 38 kg kajnita in 43 kg Tomasove žlindre. V dotičnem letu se je dobilo na tej parceli pri prvi košnji 324 kg, pri drugi 175 kg sena in drevesa so se očitno poživila in okrepila. Na enako veliki in nepognojeni parceli pa se je dobilo pri prvi košnji 187 kg, pri drugi 74 kg sena, drevesa pa so rodila manj in slabše sadje; a) koliko se je pridelalo na pognojeni parceli več? b) kolika razlika bi bila, ako bi bili parceli po 1 ha veliki? c) koliko bi se rabilo gnojil na 1 ha? koliki bi bili troški, ako velja 1 q kajnita z vožnjo vred 6 K 20 h in 1 q Tomasove žlindre z vožnjo 8 K? d) koliko je vreden večji pridelek, ako se računni 1 q sena 6 K? e) kolik je dobiček, ki se je dosegel s takim pognojenjem na 1 ha?

17. Dvanajst posestnikov je naročilo umetna gnojila. Vožnja je veljala 37 K 48 h; koliko je plačal vsak posestnik voznine, ako je vzel vsak enako množino umetnih gnojil?

18. V 100 q Tomasove žlindre je 64 q fosforne kisline; a) koliko v 1 q? b) koliko v 1 kg?

19. Za 1 ha velik travnik se rabi 200 kg 40 % kalijeve soli in 18 % Tomasove žlindre; koliko tega gnojila pride na 4½ orala velik travnik?

20. Posestnik Grčar pognoji zemljo za krompir s hlevnim gnojem in s 400 kg superfosfata. Sosed njegov pognoji njivo iste velikosti še s 700 kg kajnita in 150 kg čil. solitra. Prvi je imel 110 K troškov, drugi pa 188 K. Prvi je pridelal 234 q, drugi pa 346 q krompirja; za koliko je bil prvi na slabšem, če se prodaja q krompirja po 5 K?

21. Kmet je pognojil travnik s 700 kg kajnita in 700 kg Tomasove žlindre. Pred gnojenjem je pridelal le 33 q sena, a po gnojenju 87 q; koliko je imel dobička, ako je imel 32 K 80 h troškov za gnojenje?

22. Travnike, ki jim nedostaja apna, je treba pognojiti z apnom. Za 1 ha zadošča 5 do 6 q živega apna; a) koliko apna bi bilo treba za $3\frac{1}{2}$ ha? b) koliki so troški, če se računi q živega apna, postavljenega na travnik, po 2 K 50 h?

14. Računi malih obrtnikov.

1. Mizar Jurčič dobi za hišno opravo 492 K 40 h. Za les je dal 172 K 85 h, za klej, stekliti papir, temnilo, okove in kjučalnice 26 K 30 h, pomočnikom je plačal 168 K 75 h; koliko ostane njemu?

*2. Kovač Pečnik ima pri železninarju Brgantu 365 K dolga; koliko je še dolžan, ako plača 187 K?

3. Stavbenik Petrovec sezida novo hišo. Za stavbišče da 780 K, za gradivo 4878 K 96 h, delavcem 6408 K 18 h, raznih troškov ima 264 K 76 h. Za koliko je prodal hišo, ako ima 1668 K 30 h dobička?

4. Krojač Dobida ima dobiti od štirih odjemalcev za narejene obleke: 12 K 80 h, 8 K 20 h, 10 K 34 h in 6 K 12 h; koliko ima dobiti od vseh?

(Napravi za Dobida pismeni opomin!)

5. Krojač Dobida dobi vsled opominov tekom meseca sledeče izneske: 12'80 K, 8'20 K in 5'20 K; a) koliko je dobil? b) koliko ima še dobiti?

R a č u n.

Kolek

Gospod Janez Vrtovec, posestnik v Boštanju.

		K	h
26./11. 1908	za nove škornje	16	80
5./12. 1908	sinu črevlje podšil	3	60
3./1. 1909	gospodinja napravil čišme	11	20
7./2. 1909	otrokom popravil črevlje	4	64
Skupaj:			

V Sevnici, 10./2. 1909.

Jernej Slak,
črevljar.

(Zahtevaj, da se ti vsako plačilo potrdi! Potrdilo dobro shrani!)

7. Sestavi račun:

Mizar Jernej Papler z Vrhnike je popravil gospodu Andreju Jeranu v Borovnici omaro za 11 K 70 h, stole za 4 K 60 h, duri za 5 K 70 h, tla za 29 K 40 h.

*8. Črevljar Hude potrebuje za par črevljev: zgornjega usnja za 3 K 40 h, podplatov za 3 K, pritiklin za 1 K 10 h, za delo računi 3 K 50 h; koliko velja par črevljev?

*9. Koliko žrebljev potrebuje kovač, da podkuje 10 konj, ako pride na vsako podkovo 8 žrebljev?

10. Krojač Jeriha zasluži na dan povprečno 5 K 20 h; koliko na leto, ako računimo razen nedelj še 13 praznikov?

11. Delavec Orel zasluži na dan brez hrane povprečno 2 K 20 h; a) koliko v enem letu, ako je delal le 250 dni? b) kolika je razlika v dohodkih krojača Jeriha in delavca Orla?

*12. Hlapec Jernej ima na mesec po 20 K in vso oskrbo v hiši; koliko dobi na leto? Za obleko izda na leto 96 K; koliko mu ostane od zaslužka?

*13. Tovarniški delavec Klinar zasluži na mesec po 66 K; koliko na leto?

14. Klinar izda za hrano vsak dan po 1 K 20 h, za perilo na mesec po 2 K 40 h, za stanovanje po 8 K na mesec, za kurivo skozi 6 mesecev po 4 K in za obleko po 8 K na mesec; a) koliko izda vse leto? b) koliko mu ostane od zaslužka za druge potrebe?

15. Kdo je na boljšem, hlapec Jernej ali tovarniški delavec Klinar in za koliko?

16. Krojač Simončič naredi novo obleko, za katero porabi $3\frac{1}{2}$ m sukna à 6 K 40 h. Podloga velja 5 K 26 h, gumbi in drugo 1 K 32 h, za delo računi 8 K 50 h.

Napravi račun!

*17. Zavitek žičnih žrebljev velja 56 h; koliko velja 20 zavitkov?

*18. Krojač Petrič naroči za 210 K blaga in dobi pri takojšnjem plačilu 2 % popusta (skonta); koliko mora plačati?

(Skonto je popust radi takojšnjega plačila. Plačaj takoj, da dobiš skonto!)

19. Kovač Šile kupi za 216 K 80 h različnega železa in dobi račun s pristavkom: tri mesece časa, ali 3 % skonta; koliko plača takoj?

20. Klepar Blaj kupi $2\frac{6}{10}$ *q* oglja po $5\frac{2}{3}$ K; koliko plača zanj?

21. Ključalničar Kurent dobi 48 *g* premoga po 2'20 K;
 a) koliko mora plačati, ako iznaša vožnja in drugi troški 3'84 K;
 b) koliko ga stane povprečno 1 *g*?

22. Strojar Benda porabi za ustrojenje 32 *kg* usnja 115'20 *kg* čresla; koliko čresla porabi, da ustroji 25 *kg* usnja?

23. Barvar Cepič dobi 2 soda zmlete barve. Vsak sod ima nečiste teže po 86 *kg*, tare je $3\frac{1}{2}$ %; koliko iznaša čista teža?

(Tara je teža zaboja, soda, zavoja itd. Odšteje se od nečiste teže.)

24. Koliko plača barvar Cepič za barvo, ako se mu zaračuni *kg* čiste teže po 80 h?

25. Krojač Zupančič naroči: 15 *m* sukna po 6'80 K, 9 *m* po 8'20 K, 12 *m* po 9'60 K; koliko velja blago?

26. Krojaču Zupančiču se dovoli 4 % rabata in zaradi takojšnjega plačila 2 % skonta; koliko mora plačati za naročeno blago?

(Rabat je popust nakupa večje množine blaga. Skonto se odračuni po odbitku rabata.)

27. Mizar Deska zavaruje svoje orodje in zalogo za 1850 K; koliko plača zavarovalnine, ako se račun premija s $4\frac{1}{2}$ %?

(Premija je letno plačilo za zavarovanje. Računi se po % od zavarovane vsote.)

28. Mizar Krek plačuje 27 K 50 h direktnega davka; koliko plača občinske doklade, ako se je le-ta določila na 56 %?

15. Škodljivost opojnih pijač.

*1. Koliko velja 1 *l* vina?

*2. Nekdo izpije vsak dan $\frac{1}{2}$ *l* vina; koliko izda za vino v 10, 100 dneh?

*3. Koliko izda v 1 letu, v 10 letih za vino?

4. Fant je zapil v nedeljo 1 K 70 h. Ko je šel vinjen domov, se je prehladil. Dobil je pljučnico. Zdravniku je moral plačati 12 K, za zdravila je izdal 8 K 60 h, zamudil je 24 delavnikov, ob katerih bi bil lahko zaslužil po 2 K vsak delavnik; a) koliko škode mu je napravilo vino? b) kolikrat bi lahko kosil za ta denar, ako ga velja kosilo 50 h?

*5. Janez in Tone sta dobra prijatelja. Vsak služi dnevno 2 K. Gresta v gostilno. Tu se spreta. V pretepu poškoduje Janez Toneta tako, da ne more delati 14 dni. Janez je bil zaprt 6 tednov. Zamudil je 35 delavnikov. Tonetu je moral plačati 35 K; koliko škode je imel Janez?

6. Marko je bil pijanec. Vsak dan je zapil povprečno 96 h; a) koliko je zapil meseca januarja? b) koliko v 1 letu? c) koliko v 10 letih?

*7. Koliko velja $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{8}$ l navadnega žganja?

8. Ko bi se delavec Janez Novak ne bil privadil žganju, bi si bil prihranil prvo leto na dan vsaj 30 h; koliko bi bil prihranil v štirih letih?

*9. Kmet Jeraj je zapil v štirih letih 900 K. Za vožnjo v Ameriko si izposodi 385 K. Tu prihrani v štirih letih 1000 K; a) koliko je prihranil v resnici? b) za koliko bi bil na boljem, ako bi ne pil opojnih pijač?

10. Občina Bučka pošlje 12 letnega sina žganjarja Trtnika v salezijanski zavod v Ljubljano. Vsak mesec plača zanj 24 K vzgojnine. Drugih troškov je imela občina z dečkom v 2 letih 86 K. Črez 2 leti je vstopil deček k pametnemu mojstru v službo in postal je priden delavec; koliko troškov je imela občina v 2 letih? (Kdo je kriv teh troškov?)

11. Občina Pijava Gorica se je pa bala troškov ter se branila poslati zapuščenega dečka Toneta od ponesrečenega pijanca Andreja v vzgojevalnico. Ker je rasel Tone brez vzgoje, postal je potepuh, pijanec. Delati se mu ni ljubilo in preživel je svoje življenje po ječah, bolnišnicah ali pa se je klatil po deželi in delal ljudem mnogo škode. Vsako leto je imela domača občina z njim mnogo troškov in sicer l. 1902. 87 K 30 h, l. 1903. 120 K 40 h, l. 1904.

72 K 60 h, l. 1905. 32 K 50 h, l. 1906. 91 K 20 h, l. 1907. 120 K 35 h, l. 1908. 67 K 45 h; koliko troškov je imela občina Pijava Gorica dosedaj?

(Primerjajte troške obeh občin!)

12. Na Kranjskem se je l. 1907 pridelalo 280.000 *hl* vina. Za domačo rabo vinogradnikov smemo računati $\frac{1}{10}$ vsega vina; koliko se ga je prodalo?

13. Za prodano vino se računi lahko povprečna cena 40 K; koliko so dobili vinogradniki za prodano vino?

14. To vino so prodajali v gostilnicah 1 *l* po 80 h; koliko so plačali gostje za vino?

15. Na Kranjskem je okoli 10.000 *ha* vinogradov. Za vsak *ha* se računi 900 K troškov; a) koliki so troški za obdelovanje teh vinogradov? b) kolik je bil čisti dobiček v tem letu, ako se upoštevajo že prej izračunani dohodki vinogradnikov?

(Kdo uživa dobiček? Kdo nosi v gostilno svoj težko zaslužen denar?)

16. Za *hl* piva se potrebuje 31 *kg* 20 *dkg* ječmena. V *hl* piva pa je le še 5 *kg* 20 *dkg* redilnih snovi; a) koliko ječmena se uniči pri varjenju *hl* piva? b) koliko *kg* pri varjenju 50.000 *hl* piva?

(V plavžih in velikih fužinah morajo delati delavci v zelo veliki vročini. Veliko žejo si gase večinoma z velikimi množicami opojnih pijač. Zaraditega nezgode in bolezni pri teh delavcih niso redke. Po natančnih preiskavah se je dognalo, da se delavci, ki ne pijejo opojnih pijač, ponesrečijo redkeje in so tudi mnogo bolj zdravi nego oni, ki med delom popijejo veliko množino opojnih pijač.)

17. V velikih fužinah za izdelovanje železa in jekla v Voklingu na Nemškem so se zavezali, da dobi vsak delavec, ki je že eno leto ud abstinencnega društva, vsako četrletje 12 K priboljška. Vsakemu delavcu pa, ki je že nad 2 leti član abstinencnega društva, se zviša priboljšek na četrletnih 18 K; koliko bo dobil delavec-abstinent v 30 letih priboljška?

18. V Severni Ameriki je povzročilo žganje od leta 1860—1870. 300.000 ljudem smrt, 100.000 jih spravilo v siromašnico, 150.000 v ječo 1000 v blaznico in 2000 je bilo samomorilcev; koliko ljudi je pahnilo žganje v teh letih v nesrečo?

19. Rudar Drnovšek potroši vsak dan za žganje 56 h; a) koliko iznaša to na leto? b) koliko dni mora delati, da pokrije ta izdatek, ako zasluži vsak dan 2 K 80 h?

16. Zavarovanje.

*1. V Orleku je bil velik požar. Zažgali so otroci, ki so se igrali z žveplenkami. Skupno škodo so cenili na 58.000 K, a pogoreleci so bili zavarovani le za 36.000 K. Za koliko so bili pogoreleci premalo zavarovani?

2. Med pogoreleci je imel kmet Erjavec 1560 K, krojač Brear pa 630 K škode; koliko sta imela škode oba?

3. Koliko bi plačal kmet Erjavec pri „Vzajemni zavarovalnici“ od 1550 K, ako zahteva ta družba od vsakih 1000 K zavarovane vsote 4 K 80 h zavarovalnine?

4. Koliko bi plačal krojač Brear zavarovalnine, ako zahteva zavarovalna družba „Slavija“ od lesene in s slamo pokrite hiše od vsakih 1000 K zavarovane vsote 7 K zavarovalnine?

5. Ker kmet Erjavec ni bil zavarovan, je moral napraviti na svoje posestvo nov dolg, da si je sezidal novo hišo. Nov dolg, ki ga je napravil radi stavbe v bližnji posojilnici, je iznašal 1680 K; koliko je plačal odslej za 6 % obresti tega dolga?

*6. Tudi krojač Brear ni bil zavarovan. Ker ni imel posestva, si je moral najeti stanovanje. Plačal je odslej mesečne stanarine 12 K; koliko na leto?

*7. Črez dve leti umrje krojač in zapusti 5 nepreskrbljenih otrok, ki jih je morala podpirati odslej občina. Vsem otrokom je morala dati povprečno na leto 140 K podpore; koliko v petih letih?

*8. Ker je imel Erjavec zadolženo posestvo in ker se je udajal bolj in bolj pijači, so se množili njegovi dolgov. Ko je bilo po njegovi smrti prodano posestvo, ni njegovim 6 nepreskrbljenim otrokom ostalo skoraj nič. Tudi te otroke je morala podpirati občina. Podpore Erjavčevim in Brearjevim otrokom so iznašale povprečno 240 K na leto; koliko v treh letih?

9. Vsaka zavarovalna družba mora plačati požarni brambi 2 % od zavarovalnine. V občini Cerklje plačajo vsi posestniki 6466 K zavarovalnine; koliko dobi požarna bramba?

10. V vasi Škedenj je nastal velik požar, ki ga je omejila po hudem naporu požarna bramba sosednje občine. Sklenejo torej ustanoviti lastno požarno brambo in zvišati v ta namen občinske doklade za 2 %. Občina ima 9816 K direktnega davka, koliko iznaša podpora za požarno brambo?

11. Leta 1890. je prejelo 7 zavarovalnic proti toči 13,570.000 K zavarovalnine. Poravnale so pa 12,448.000 K škode; koliko so zavarovalnice v tem letu več prejele nego izdale?

12. Zavarovalna družba proti toči zahteva za zavarovalnino in troške 11 % zavarovane vsote; koliko zavarovalnine in troškov mora plačati posestnik vinograda, ako zavaruje vinograd za 1350 K?

***13.** Na Nižjem Avstrijskem imajo vsled zakona z dne 28./5. 1894 poseben zaklad za podpore pri škodah, povzročenih po živinski kugi. Od posestnikov, ki nimajo nad 10 konj ali krav, pobira občina v ta zaklad začetkom vsakega leta za vsakega konja in kravo po 20 h; koliko plača posestnik Elsner v 10 letih, ako ima dva konja in 5 krav?

***14.** Posestniku Elsnerju pogine brez njegove krivde konj, ki so ga cenili na 360 K; koliko odškodnine dobi Elsner iz zaklada za podpore pri škodah po živinski kugi, ako iznaša odškodnina $\frac{8}{10}$ cenilne vrednosti?

(Kakor v mnogih vaseh na Tirolskem sploh, tako so ustanovili tudi v občini Ischgl (Išgl) v samopomoč proti nezgodam pri živini zavarovalno družbo. Ako se ponesreči krava in jo mora član zaklati, zavezan je vsak član, ako se je to zgodilo brez krivde posestnika, vzeti določeno število *kg* mesa po določeni ceni. Kolikor je pa dotični član kljub temu imel škode, pa poravnajo člani koncem leta.)

15. V občini Ischgl (Išgl) so se ponesrečile leta 1908. sledeče živali: 1 vol, 2 kravi in 1 tele. Nepokrita škoda je iznašala 244 K. Družba je štela 81 članov; koliko je plačal vsak član v pokritje škode?

16. Posestnik Konjar zavaruje svoje žitno polje in sicer pšenico za 264 K in ječmen za 240 K; a) koliko mora plačati zavarovalnine, ako zahteva zavarovalna družba za 100 K pri zavarovanju pšenice 2 K 40 h, a pri zavarovanju ječmena 5 K 40 h?

b) koliko dobi odškodnine, ako mu je uničila toča pred žetvijo $\frac{3}{4}$ pridelka?

(Za vsakih 100 K se mora plačati zavarovalnine proti toči: za zelišče 1 K 50 h, za koruzo 2 K 10 h, za pšenico 2 K 40 h, za semena 4 K 80 h, za ječmen 5 K 40 h, za predivo 7 K 40 h, za vino, hmelj in tobak 11 K.)

17. Odstotni računi, posojilnice in hranilnice.

*1. Kolike so obresti od 24 K, 65 K, 125 K po 1 % na leto? (Kolikor kron je izposojenih, toliko vinarjev je obresti.)

*2. Kolike so obresti od 42 K, 80 K, 450 K po 4 %, $4\frac{1}{2}$ %, 5 % na leto?

*3. Kolike so obresti od 12 K, 36 K, 260 K po 4 % v 2, 4, 6 letih?

4. Kmet Urajnar je vložil v posojilnico v Krškem 986 K; koliko je stanje vloge koncem leta, ako obrestuje posojilnica v Krškem po $4\frac{1}{2}$ %?

5. Gospodinja Erzar iz Begunj vlaga svoj prihranjeni denar v hranilnico v Radovljici. Dne 16./2. vloži 300 K, 28./5. 24 K, 5./7. 25 K, 26./10. pa 32 K; koliko je vložila v hranilnico?

6. Gospodinja Erzar pa dvigne iz hranilnice dne 21./11. 70 K in dne 22./12. 15 K; a) koliko je dvignila? b) koliko je imela gospodinja Erzar v hranilnici koncem leta, ako so ji pripisali 4 % obresti v iznesku 11 K 61 h?

7. Na neki kmetiji sta vknjiženi dve zemljiški vknjižbi, prva z 215 K, druga s 115 K po 6 %; koliko obresti mora plačevati kmet od obeh vknjižb vsakega pol leta?

8. Nekdo si izposodi 256 K na pol leta po 6 %; koliko obresti mora plačati?

9. Posestnik Roglič je prejel pri domači posojilnici posojilo v iznesku 500 K. Vrnil pa je kmalu 150 K, potem 70 K in 180 K. Koliko je dolžan še posojilnici, ako mu vračunijo vsled hitrega vračevanja 2 K 74 h na predplačanih obrestih?

10. Kmet Gorenjec kupi travnik, ki meji ob njegovo posestvo. Ker ni imel ravno dovolj denarja, poišče si poroka in vzame pri posojilnici 2150 K posojila; koliko je plačeval 4 % obresti, ki se računijo poluletno naprej?

11. Koncem prvega pol leta vrne 980 K; a) koliko je še dolžan? b) koliko obresti je moral plačati?

***12.** Posestnik Knez je bil pri domači posojilnici dolžniku Mežanu za poroka in plačnika za iznesek 400 K. Ker dolžnik Mežan ni mogel tega dolga plačati, ga je moral Knez plačati, razen tega pa še 52 K zaostalih obresti in 35 K tožbenih stroškov; koliko je moral Knez plačati za dolžnika?

(Bodi skrajno previden, kadar te prosijo za poroka pri posojilih, ker se zavežeš pri vsaki posojilnici kot „porok in plačnik“.)

13. Oderuh posodi kmetu 256 K in zahteva za vsako četrto leta 6 K 40 h obresti; koliko % jemlje na leto?

14. Od 465 K se dobi v enem letu 23 K 25 h obresti; koliko % nese glavnica?

15. Hiša velja 9425 K in nosi na leto 635 K najemnine; s koliko % se obrestuje, ako iznašajo troški za popravila, davek tid. 258 K?

16. Hišni posestnik Naglič dobi 310 K najemnine, od katere plača 26 % hišnega davka. Koliko hišnega davka mora plačati?

17. Posestnik Jarc plača 56 K direktnih (zemljiških) davkov; koliko davkov so mu predpisali za eno leto, ako mora plačati tudi 108 % občinskih in drugih doklad?

***18.** Neka hranilnica je naročila na Dunaju 80 hišnih nabiralnikov po 4 K 50 h; koliko so veljali?

(Noben otrok naj ne bo brez hranilnega nabiralnika!)

19. Hranilnica in posojilnica v S. je darovala domači kmetijski podružnici za travniško brano 78 K, za čistilnico (trijer) 160 K in za druge poljedelske stroje 450 K; koliko skupaj?

***20.** Hranilnica in posojilnica v Ptujju je sklenila prispevati vsako leto 25 K za domačo ljudsko izobraževalno knjižnico, 25 K za požarno brambo in 50 K za uboge dijake; koliko iznaša skupni letni prispevek?

21. Neka Raiffeisnovka (posojilnica) pričakuje, da se bo njen rezervni zaklad povišal v vsakem letu vsaj za 250 K. Koliko bo stanje rezervnega zaklada čez 10 let, ako ima ta posojilnica že sedaj 3150 K rezervnega zaklada?

***22.** Nekatero hranilnico razpisujejo darila za posestnike, ki rede najboljšo živino. Koliko dobi vsak posameznik, ako je razpisala hranilnica 600 K za 15 posestnikov?

23. Hranilnica in posojilnica v Izlakah je nameravala kupiti veliko zemljišče z gozdi in njivami za 24685 K ter ga razprodati med 15 posestnikov domačinov. Za koliko bi moral vsak posestnik kupiti tega zemljišča, da bi posojilnica prišla do svoje kupnine?

18. Zadružništvo.

1. Zadružna zveza v Ljubljani je imela koncem l. 1906. (v svoji zvezi) včlanjenih 183 hranilnic in posojilnic, 88 kmetijskih, gospodarskih in komsumnih zadrug, 46 mlekarskih zadrug, 6 vinarskih zadrug in 10 različnih drugih zadrug; koliko skupaj?

2. Gospodarska zadruga v Sinči Vasi na Koroškem je prodala prvih sedem let 133 vagonov ovsa, 28 vagonov ajde, 28 vagonov pšenice, 44 vagonov rži, 35 vagonov leče, 11 vagonov fižola in 4 vagone deteljnega semena; koliko skupaj?

***3.** Od delavske zadruge v Zagorju je kupil delavec Drnovšek stavbišče za hišo za 500 K; plačal je takoj pri prevzetju $\frac{1}{4}$ kupne cene; koliko ima še dolga, ki ga bo poravnal polagoma?

4. Vinarska zadruga v Celju je zadruga z omejeno zavezo, t. j. da jamči vsak zadružnik le z določenim izneskom vplačanega deleža. Ker iznaša delež 10 K in se jamči z dvajsetkratnim izneskom, je posamezno jamstvo 200 K; za koliko jamči pri imenovani zadrugi 47 zadružnikov?

5. Pri kmetijski zadrugi v J. so naročili zadružniki 3 cevi po 12 K in 25 napajalnikov za teleta po 10 K; koliko so plačali?

6. Gospodarska zadruga v Ž. je naročila svojim članom 12 večjih vreč (po 100 kg) živinske soli po 6 K 90 h in 25 manjših vreč (po 60 kg); za koliko skupaj?

7. Za koliko je bila skupna naročitev cenejša, ako bi moral plačati posameznik večjo vrečo po 8 K 10 h, in manjšo vrečo po 4 K 50 h?

8. Kmetijska gospodarska zadruga v B. je preskrbela svojim članom 25 vreč lanenih tropin, vreča po 19 K; koliko so veljale tropine, ako je veljala voznina 12 K?

9. Kmetijsko društvo v Vipavi je priporočalo dobro vino *hl* po 48 K; koliko bi veljalo 5, 7...10, 20 *hl*?

*10. Barle, posestnik vinograda, naroči pri kmetijskem društvu v Vipavi 2000 *m* na ameriksanski podlagi cepljenih trt po 14 h; koliko stanejo trte?

11. C. kr. vojaška oskrbovalnica v Ljubljani je nakupila od kmetijskih zadrug 350 *g* rži in 372 *g* ovsa; koliko je plačala zadrugam, ako je veljal 1 *q* rži 16 K 50 h in 1 *q* ovsa 17 K?

(Članom zadrug je omogočena skupna prodaja in nakup, ki donaša posameznikom mnogo koristi.)

12. Pri zadrugi za prodajo jajec v Sevnici je oddal posestnik Kerin v enem letu 680 *kg* jajec. Računi se, da pride povprečno na 1 *kg* 16'6 jajec; koliko jajec je oddal in koliko je prejel zanje, ako je plačala zadruga *kg* jajec po 1 K 10 h?

13. L. 1904 je bilo v Avstriji 6938 posojilnic, 900 konsumnih društev in 2534 raznih drugih zadrug; koliko skupaj?

14. Koncem l. 1907 je bilo v Avstriji po narodnosti 2166 čeških, 822 poljskih, 563 slovenskih, 206 hrvatskih, 176 rusinskih in 3277 nemških zadrug; koliko zadrug skupaj?

15. Zadržna pekarna delavskega konsumnega društva na Dunaju porabi na dan povprečno 4000 *kg* pšenične moke; a) koliko v mesecu maju? b) koliko stane moka, ako je po 36 h?

*16. Eksportna zadruga v Trstu je poslala v Egipt 3000 vreč (po 100 *kg*) rumenega krompirja, vreča po 7 K; koliko je prejela za krompir?

*17. Nižje-avstrijski deželni odbor je podelil l. 1901 gospodarski zadrugi dunajskih ključalničarjev brezobrestno, v 25 letih vračljivo

posojilo 50 000 K za napravo novih delavnic; koliko mora vrniti zadruga vsako leto?

18. Zveza kmetijskih zadrug v Švici je oddala l. 1904. 659 vagonov umetnih gnojil in 282 vagonov močnih krmil; koliko skupaj?

19. Neka pašna zadruga za mlado živino na Saksonskem redi na prostem 105 glav goveje živine po 60 h na dan, 105 glav mlade živine po 35 h na dan in 100 prasičev po 12 h na dan; a) koliko velja zadružnike reja v 150 dneh za vsako vrsto živine posebej? b) koliko za vso živino skupaj?

(Molzna živina da na dobri prosti paši več in boljšega mleka, nego v hlevu.)

***20.** Pri neki živinorejski zadrugi v Švici plačujejo udje po 20 K od vsake krave; koliko K dobi zadruga od 250 krav?

***21.** Posestnik je član mlekarske zadruge z deležem 70 K. Koncem leta se razdeli med zadružnike 5 % čistega dobička. Koliko dobi ta član?

22. Mokronoška kmetijska podružnica je leta 1908. iz svojih nasadov oddala: 58 000 cepljenih trt po 12 h, 1350 vkoreničenih ameriških (necepljenih) trt po 3 h, 1760 drevesec po 50 h in 940 po 70 h, 4400 kg grozdja po 30 h, članarine pa je prejela 568 K. Izplačala pa je: 1400 K trtničarju, 700 K drevesničarju, 2650 K delavcem, 1000 K za kupljene ključe (veznice trt), 645 K za stroje in orodje, 970 K za gnoj, kole in galico ter 1456 K za najem zemljišča in druge potrebščine. Koliko je imela dohodkov in koliko troškov?

23. Kmetovalec je član mokronoške kmetijske podružnice in plačuje na leto 4 K, a za to dobi: a) časopis „Kmetovalec“ vreden vsaj 2 K, b) 4 brezplačna sadna drevesa, ki se sicer prodajajo po 80 h ali 10 brezplačnih trt, ki se sicer prodajajo po 16 do 20 h; koliko pridobi vsako leto?

24. Letos je od podružnice kupil še 10 sadnih drevesec po znižani ceni à 50 h (za nečlane po 80 h—1 K) in 500 cepljenih trt po znižani ceni 12 h komad (ki se nečlanom prodajajo po 16—18 h); koliko je pridobil letos, ker je bil član podružnice?

Razen tega dobi po znižani ceni modro galico, žveplo, umetna gnojila, čista semena in ima na razpolago nekatere kmetijske stroje.

*25. Uravnava potoka velja 140 000 K; koliko plačajo zadružniki, ako prispeva k uravnavi država 40 % in dežela tudi 40 %?

26. Vaščani štirih vasi se združijo, da napravijo vodovod. Troški so proračunjeni na 45 000 K. Ker plača država $\frac{1}{3}$, dežela $\frac{1}{4}$ in občina $\frac{1}{6}$ troškov, a) koliko plačajo omenjene štiri vasi? b) koliko plača vsak izmed 120 udeleženih posestnikov teh vasi?

27. Pet posestnikov se združi in kupijo skupaj pašnik za 3850 K. Vsak prispeva k plačilu po razmerju števila goveje živine, ki jo bodo pasli na pašniku; koliko bo vsakteri prispeval, ako ima A 8 glav, B 7, C 6, D in E po 5 glav goveje živine?

19. Knjigovodstvo.

A.

Kar ima kdo denarja ali stvari, ki imajo denarno vrednost, ali kar ima dobiti od drugih, se imenuje njegov aktivni imetek.

Margetičev najstarejši sin podeduje od svojega očeta kmetijo z naslednjim imetkom: gotovine 52 K, zemljišča s poslopji cenjena na 4500 K, živino na 1600 K, ostanek terjatve za poljske pridelke 246 K; kolikšen je aktivni imetek?

Kar je kdo dolžan drugim, je njegov pasivni imetek.

Margetičev najstarejši sin Marko ima izplačati vsled testa-menta svojim trem bratom in sestram po 700 K; razen tega je bila vknjižena na posestvo še terjatev v iznesku 456 K; kolikšen je bil njegov pasivni imetek?

Ako odšteješ pasivni imetek od aktivnega, se imenuje ostanek čisti imetek.

Kolikšen je čisti imetek Marka Margetiča?

B.

Popis imetka posestnika J. Grčarja dne 1./1. 1908.

	K	h
A. Aktivni imetek.		
I. V gotovini	41	50
II. Nepremičnega posestva		
3 ha 21 a njiv		
1 „ 18 „ travnikov		
1 „ 40 „ gozdov		
<hr/>		
Skupaj... ha .. a,		
ki se s hišnimi in gospodarskimi poslopji cenijo na	4860	—
III. Hišna oprava je vredna	170	—
IV. Kmetiško poslopje je vredno	220	—
V. Živina je cenjena na	770	—
VI. Zaloge poljskih pridelkov je vredna . .	360	—
VII. Zaostale terjatve	48	—
Vsota aktivnega imetka
B. Pasivni imetek.		
I. Vknjižen dolg	914	—
II. Tekoči dolgovi	140	—
Vsota pasivnega imetka
C. Čisti imetek

C.

Računski zaključek kmeta Erzarja za leto 1908.

	Dododki		Troški	
	K	h	K	h
1. Pridelke z njiv prodal za	380	—		
2. Pridelke s travnikov prodal za	165	50		
3. Za prirejo s hlevov dobil	112	—		
4. Povrnjene terjatve	160	60		
5. Razni mali dohodki	10	—		
6. Troški za izboljšanje zemljišč			32	—
7. Nakupil gospodarskega orodja za			40	50
8. Poslom in dninarjem izdal			160	80
9. Za davke in doklade izdal			46	74
10. Za hišno gospodarstvo izdal			48	50
11. Razni mali troški			12	—
Vsota dohodkov in troškov				

Dohodki presegajo troške za

D.

Celoletni dohodki in troški $\frac{1}{2}$ zemljaka J. Cerkovnika.

Mesec	P r e d m e t	Dododki		Troški	
		K	h	K	h
Januar	$\frac{1}{4}$ letni davek			9	—
„	Napravljanje drv (10 voz)			30	—
Februar	Napravljanje kolja (9 butar à 5 K)			45	—
„	Zavarovalnina			8	20
„	Delo v vinogradu (obrezovanje)			15	30
	Prenos				

Mesec	P r e d m e t	Dododki		Troški	
		K	h	K	h
	Odnos
Februar	Prodal kravo „Sivko“	180	—		
Marcij	Davki (zemljiški) $\frac{1}{4}$ l			16	40
„	Delo v vinogradu (kôlenje in kopanje)			35	70
„	Pomladno oranje in sejanje			29	20
April	$\frac{1}{4}$ letni hišni davek			9	—
„	Oranje za krompir in prašenje za druge setve			30	90
„	Prodal 15 hl vina po 30 K	450	—		
„	„ 6 prasičkov po 12 K	72	—		
„	Spravljanje stelje			18	30
Maj	Novo oranje			15	—
„	1. košnja detelje			28	60
„	Okopavanje krompirja, koruze in dr.			27	98
„	Zemljiški davek in doklade			15	—
Junij	Spravljanje črne detelje, košnja sena			51	20
„	Žveplanje in škropljenje v vinogradu			43	70
„	$\frac{1}{4}$ letni davek			9	—
Julij	Žetev in spravljanje žita			35	18
„	Oranje za ajdo in setev			48	—
„	Mlatnja			45	72
Avgust	Prodal 2 letnega konja	280	—		
„	Košnja in spravljanje otave in detele			48	30
„	Zemljiški davek			12	—
September	Spravljanje sadja			15	80
„	Spravljanje koruze in krompirja			28	20
	Prenos				

Mesec	P r e d m e t	Dododki		Troški	
		K	h	K	h
	Odnos
Oktober	Spravljjanje ajde in povrtnine			36	—
„	Oranje, zimska setev in seme			45	30
„	Obiranje grozdja in spravljanje mošta			27	60
November	Spravljjanje stelje			36	90
„	Zemljiški davek			16	—
„	$\frac{1}{4}$ letni hišni davek			9	—
December	Hlapcu letno plačo			144	—
„	Dekli letno plačo			120	—
„	Prodal 4 hl mošta po 28 K	112	—		
„	Prodal jabolk in sliv	96	—		
„	Prodal 5 hl ajde po 16 K	80	—		
„	Iz hoste prodal 4 hraste	90	—		
„	Iz hoste prodal kôlja	60	—		
„	Prodal mesarju 1 debelo svinjo	141	—		
	Zaključek koncem leta				
	proč				
	Preostanek				

Dodatek.

Denar in kovani novci.

Od leta 1892. imamo v Avstriji kronsko veljavo.

1 krona (K) ima 100 vinarjev (h).

Zlati novci (zlatniki):

a) dvajsetaki, b) desetaki.

Srebrni novci (srebrnjaki):

a) petaki, b) krone.

Nikljasti novci:

a) dvajsetice, b) desetice.

Bronasti novci:

a) dvovinarniki, b) vinarji.

Od novcev stare avstrijske veljave ostanejo nadalje v prometu le srebrni goldinarji: 1 gl = 2 K.

Dandanašnji je v prometu papirnati denar po 10 K, 20 K, 100 K in 1000 K.

Mere in uteži.

Od 1. januarja 1872. je vpeljana pri nas metrska mera in metrske uteži. Glavna enota je meter, ki je po merjenju francoskih učenjakov koncem 18. veka desetmilijonski del kvadranta zemeljskega poldnevnik.

a) Dolgostne mere.

Enota dolgostne mere je meter (*m*).

Enota nižje vrste:

1 meter (*m*) = 10 decimetrov,

1 decimeter (*dm*) = 10 centimetrov,

1 centimeter (*cm*) = 10 milimetrov (*mm*).

Enota višje vrste:

- 1 kilometer (km) = 1000 metrov,
 1 miriameter (μm) = 10.000 metrov.

b) Ploskovne mere.

Enota ploskovne mere je kvadratni meter (m^2).

Enota nižje vrste:

- 1 kvadratni meter (m^2) = 100 kvadratnih decimetrov,
 1 „ decimeter (dm^2) = 100 „ centimetrov,
 1 „ centimeter (cm^2) = 100 „ milimetrov (mm).

Enota višje vrste:

- 1 ar (a) = 100 kvadratnih metrov,
 1 hektar (ha) = 100 arov,
 1 kvadratni kilometer (km^2) = 1.000.000 kvadratnih metrov.

Prejšnja ploskovna mera

Njive in travnike so merili poprej z orali. (1 oral = 57·5 a.)

c) Telesne (kubične) mere.

Enota telesne mere je kubični meter (m^3).

Enota nižje vrste:

- 1 kubični meter (m^3) = 1000 kubičnih decimetrov,
 1 „ decimeter (dm^3) = 1000 „ centimetrov,
 1 „ centimeter (cm^3) = 1000 „ milimetrov (mm^3).

Enota otle mere je liter (l) = 1 dm^3 .

- 1 hektoliter (hl) = 100 litrov,
 1 liter (l) = 10 decilitrov, „
 1 deciliter (dl) = 10 centilitrov (cl).

Prejšnje telesne mere.

Tekočine so se merile na dunajska vedra = 56 l in na mernike = 28 l .

d) Uteži.

Enota uteži je kilogram (kg).

Enota nižje vrste:

- 1 kilogram (kg) = 100 dekagramov = 1000 gramov,
 1 dekagram (dkg) = 10 gramov,

- 1 gram (*g*) = 10 decigramov,
 1 decigram (*dg*) = 10 centigramov,
 1 centigram (*cg*) = 10 miligramov (*mq*).

Enota višje vrste:

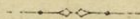
- 1 cent (*q*) = 100 kilogramov,
 1 tona (*t*) = 1000 kilogramov.

Prejšnja utež.

100 dunajskih funtov ali stari cent = 56 *kg*.

Časovne mere.

Čas določujemo po letih, mesecih, dneh itd. 1 leto ima 12 mesecev, 1 mesec ima v obrestnih računih navadno po 30 dni, leto torej po 360 dni. Po koledarjih ima februar 28 ali 29 dni, april, junij, september in november po 30 dni, ostali meseci po 31 dni, tako da ima navadno leto 365, prestopno pa 366 dni. 1 teden ima 7 dni, 1 dan 24 ur, 1 ura 60 minut, 1 minuta 60 sekund.

Kazalo.

Število	Stran
1. Cene in denar	1
2. Potovanje po železnici	3
3. Pri mesarju	5
4. V prodajalnici:	
a) Živež in druge potrebščine	9
b) Moška obleka	11
c) Ženska obleka	14
5. Gospodarski računi:	
a) Posestva	16
b) Obdelovanje	20
c) Dohodek iz poljskih pridelkov	25
d) Posli	28
e) Kupovanje in izboljšanje travnikov	30
6. Gospodinjski računi	32
7. Živinoreja	36
8. Umna uporaba mleka	41
9. Sadjarstvo	44
10. Čebelarstvo	49
11. Gozd	54
12. Vinograd	57
13. Umna uporaba gnojil	62
14. Računi malih obrtnikov	65
15. Škodljivost opojnih pijač	67
16. Zavarovanje	70
17. Odstotni računi, posojilnice in hranilnice	72
18. Zadruginištvo	74
19. Knjigovodstvo	77
Dodatek	82


~~~~~  
Natisnil Karel Gorišek na Dunaju.  
~~~~~

